

ዜና መዋዕል

ዜና መዋዕል ቀዳማዊና ዜና መዋዕል ካልዕ ተብለው የሚታወቁት መጻሕፍት በዕብራይስጡ መጽሐፍ ቅዱስ (ዜና መዋዕል) ተብለው እንደ መጽሐፍ ናቸው። በሁለቱ መጻሕፍት ያሉት ስዎችና ድርጊቶች በሳሙኤልና በነገሥት መጻሕፍት ካሉት ጋር ተመሳሳይነት አላቸው። ለምሳሌ የሳሙኤልና ነገሥት መጻሕፍት ንጉሥ ዳዊት ስላሳለፈው የስደት ሕይወትና ስላደረጋቸው ጦርነቶች ይበልጥ ሲናገሩ ዜና መዋዕል ደግሞ ቤተ መቅደስን ለመሥራት በተደረገው ዝግጅት ላይ ያተኩራሉ። በተጨማሪም የአስራኤል መንግሥት ለሁለት ከተከፈለ በኋላ ስላለው ታሪክ በዜና መዋዕል መጻሕፍት ስማቸው የተጠቀሰው ነገሥታት የደቡብ አስራኤል (ይሁዳ) ነገሥታት ብቻ ናቸው። ሠንጠረዥ 18 በመጽሐፈ ሳሙኤል፣ ነገሥትና ዜና መዋዕል መካከል ያለውን ተወራራሽነት በአጠቃላይ ሁኔታ ያሳያል።

ሠንጠረዥ 18

የሳሙኤል፣ ነገሥትና ዜና መዋዕል መጻሕፍት ተወራራሽነት

1 ሳሙኤል	2 ሳሙኤል	1 ነገሥት	2 ነገሥት
-	1 ዜና መዋዕል	2 ዜና መዋዕል	

ሁለቱ የዜና መዋዕል መጻሕፍት ከአዳም ጀምሮ አስራኤል በባቢሎን እስከተማረክችበትና ምርኮኞች መመለስ እስከጀመሩበት ጊዜ ድረስ ያለውን ታሪክ ባጭሩ ይገልጻሉ። ዜና መዋዕል ቀዳማዊ ከአዳም እስከ ንጉሥ ዳዊት የነበረውን ጊዜ ሊሸፍን ቀሪው ታሪክ በዜና መዋዕል በካልዕ ይገኛል።

የዜና መዋዕል መጻሕፍት ከምርኮ ሰተመለሱ አስራኤላውያን የቀደመውን ታሪክ ባጭሩ ለማሳወቅ፣ ስለደረሰባቸውም መከራና ምርኮ ለማጽናናትና የእግዚአብሔርን አሠራር ለማስተማር የተጻፉ ናቸው። ከአዳም ጀምሮ (1ዜና 1:1) ምርኮው እስካበቃበት ጊዜ ድረስ (2ዜና 36:22-23) ያለውን የብዙ ዓመታት ታሪክ ባጭሩ በማቅረብ በዘመናት ሁሉ የእግዚአብሔርን ታላቅነትና ገዥነት እንዲሁም ለአስራኤል ሕዝብ ያለውን ዓላማ ያስረዳሉ። የዜና መዋዕል ቀዳማዊ ዳስሳ ቀጥሎ ቀርቦአል።

ምዕራፍ 13:-

ዜና መዋዕል ቀዳማዊ

ጸሐፊ:- ካህኑ ዕዝራ። ይህ ጸሐፊ በሳሙኤል (1ዜና 29:29)፣ በኢሳይያስ (2ዜና 32:32) እና በሌሎች (2ዜና 9:29፣ 12:15፣ 16:11፣ 20:34፣ 25:26፣ 33:19) የተጻፉ ምንጮችን ተጠቅሞአል።

የተጻፈበት ጊዜ:- 450-425 ዓ.ዓ.፣ (ታሪኩ ከ1010-530 ዓ.ዓ. ያለውን ጊዜ ይሸፍናል)።

የመጽሐፉ ስያሜ:- ዜና ማለት ዘገባ፣ ወሬ፣ መረጃ፣ ታሪክ ሲሆን መዋዕል ደግሞ ዘመን፣ ዕድሜ ማለት ነው። ስለዚህ ዜና መዋዕል ማለት የዘመናት ታሪክ ወይም የዕለታት ዘገባ ነው።

ዋና ስዎች:- ዳዊት፣ ናታን፣ ቤርሳቤህ።

ተደጋጋሚ ቃል:- የዳዊት ስም 183 ጊዜ ተጽፎአል።

ዋና ሀሳብ:- በዚህ ዘመን የነበረውን ሁኔታ መተረክ። የዜና መዋዕል መጻሕፍት በቤተ መቅደስ መሠራት፣ የአምልኮ ሥርዓትና የካህናት አገልግሎት ላይ ትኩረት ያደርጋሉ።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

♦ አቤቱ፣ በሰማይና በምድር ያለው ሁሉ የአንተ ነውና ታላቅነትና ኃይል፣ ክብርም፣ ድልና ግርማ ለአንተ ነው፣ አቤቱ፣ መንግሥት የአንተ ነው፣ አንተም በሁሉ ላይ ከፍ ከፍ ያልህ ራስ ነህ። ባስጠግነትና ክብር ከአንተ ዘንድ ነው፣ አንተም ሁሉን ትገዛለህ፤ ኃይልና ብርታት በእጅህ ነው፣ ታላቅ ለማድረግ፣ ለሁሉም ኃይልን ለመስጠት በእጅህ ነው። አሁንም እንግዲህ፤ አምላካችን ሆይ፤ እንገዛልሃለን፤ ለከቡር ስምህም ምስጋና እናቀርባለን (29:11-12)።

አከፋፈሉ:- መጽሐፉን በታሪኩ ቅደም ተከተል በ3 በመክፈል እንመለከታለን።

1. የትውልድ ሐረግ ከአዳም እስከ ዳዊት (1-9)
2. የዳዊት መቀበትና የንጉሥነት ዘመን (10-28)
3. ቤተ መቅደስ የመሥራት ዝግጅት (22-29)

1. የትውልድ ሐረግ ከአዳም እስከ ዳዊት፡፡ ይህን የትውልድ ሐረግ ተከትሎን ለንጄድ መሢሐ ኢየሱስ ክርስቶስ የመጣበትን መስመር እናገኛለን፡፡

ከአዳም እስከ ዳዊት የዘር ሐረግ

አዳም (1)	አብርሃም (21)
ሣት (2)	ይስሐቅ (22)
ሄኖስ (3)	ያሳቅ (23)
ቃዮን (4)	ይሁዳ (24)
መሳልኤል (5)	ፋሬስ (25)
ያሬድ (6)	አስርም (26)
ሄኖክ (7)	አርኒ (27)
ማቆላ (8)	አሚናዳብ (28)
ላሚህ (9)	ነሐን (29)
ናን (10)	ሰልሞን (30)
ሊም (11)	ዳዊት (31)
አርፋክስድ (12)	አሌይ (32)
ቃዮን (13)	ዳዊት (33)
ሳላ (14)	ዳዊት (34)
አቤር (15)	
ፋሌት (16)	
ፋው (17)	
ሊሮህ (18)	
ናኮር (19)	
ታራ (20)	
አብርሃም (21)	

2. የዳዊት መቀበትና የንጉሥነት ዘመን፡፡ ዳዊት ንጉሥ ሆነ ከተሾመ በኋላ ያደረገው እንደ ታላቅ ተግባር የእግዚአብሔርን ታቦት ወደ ኢየሩሳሌም ማምጣቱ ነበር (13-17)፡፡ የዋሽ መቀሰፍ አስደንጋጭ ታሪክ ነው፡፡ ዳዊት ከዚህ በመማር እንደ ሕጉ እንዲፈጸም አደረገ (15:2፤ 13-15)፡፡ ዳዊት ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ለመሥራት መልካምን ነገር አለበት፡፡ ዳዊት ለእግዚአብሔር ቤትን እንደማይሠራ ተነገረው (17:4)፡፡ እግዚአብሔር ግን ለዳዊት ቤት እንደሚሠራለት ቃል ኪዳን ገባለት (17:10-12)፡፡ ይህ እግዚአብሔር የሚሠራው ቤት ከትውልዱ ለዘላለም ንጉሥ የሚሆን ዘር የመምጣቱ ተስፋ ነው፡፡ ይህ በዳዊት ዙፋን ላይ የሚቀመጥ የዘላለም ንጉሥ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው፡፡

3. ቤተ መቅደስ የመሥራት ዝግጅት፡፡ ዳዊት ቤተ መቅደስ ለሚሠራበት መሬት ገዛ፤ ዕቃ አካማቸው፤ ሕዝቡንም አነሣ፤

ሠራተኞችንም መደበ (22)፡፡ በመቅደሱ የሚያገለግሉትንም ሌዋውያን፤ ዘማሪዎች፤ የተለያዩ አገልጋዮች ሾመ (23-27)፡፡

ክርስቶስ በዜና መዋዕል ቀዳማዊ መጽሐፍ፡፡

ዙፋኑ ለዘላለም የሚጸና የዳዊት ልጅ (17:13-14)፤ የአባቱን የዳዊትን ዙፋን የሚወርስ ለዘላለም የሚነግሠው፤ ለመንግሥቱ መጨረሻ የሌለው ክርስቶስ ነው (ሉቃ 1:32-33)፡፡

ዋና ትምህርት፡-

የእግዚአብሔርን ሥራ እግዚአብሔር በሚመርጠው መንገድ መሥራት፡፡ በእግዚአብሔር አገልግሎት ምን እንደምንሠራ ብቻ ሳይሆን እንዴት እንደምንሠራውም መጠነቀቅ ይገባል፡፡ እግዚአብሔርን ሊያገለግል የተነሣ ዋሽ ዓይነት ሰው ለምን ይቀሰፋል፤ ዋሽ ሊወድቅ ያለውን ታቦት እንዳይወድቅ እጁን ዘርግቶ ለመደገፍ መሞከሩ ሰው የሚያደርገው ቅን ተግባር ይመስላል፡፡ ስህተቱ የተጀመረው በእጅ በመክፈት ላይ ሳይሆን ገና ከጀማሪው የእግዚአብሔርን ታቦት በእንስሳት ለመውስድ ማሰቡ ላይ ነው፡፡ ስለ ታቦቱ መንገዝ ሕጉ የሚያዘው በመሰጧ ውስጥ ገብቶ በካህናት ትክሻ እንዲሆንና ማንም በእጅ እንዳይነካው ነው (ዘጸ 25:13-14፤ ዘኁ 4:15፤ 1ዜና 15:2፤ 13፤ 15)፡፡ ስለሆነም መልካሙን ነገር ስህተት በሆነ መንገድ ማድረግ አለመታዘዝ ነው፡፡ አለመታዘዝ ደግሞ ቢዘገይም ቅጣት ሳይኖረው አይቀርም፡፡ የእግዚአብሔር አገልግሎት መከናወን ያለበት እግዚአብሔር በሚወደው መንገድ ነው፡፡

እግዚአብሔር ሰውን ስለ መልካም ሥራው ብቻ ሳይሆን ለእርሱ መልካም ስለማለቡም ብድራት ይከፍለዋል፡፡ ዳዊት ለእግዚአብሔር ቤት ለመሥራት ማለቡ መልካም ነው ተብሏል፡፡ ቤቱን የሠራው ግን ለሰሞን ነበር፡፡ ስለ መልካም ሀሳቡ ግን እግዚአብሔር ለዳዊት ቤት እንደሚሠራለት ቃል ኪዳን ገባለት፡፡

እግዚአብሔርን ማወቅ፤ ማምለክ፤ መፈለግና ማገልገል፡፡ ዳዊት ለልጁ ለሰሞን የመከረው (1ዜና 28:9-10) በዘመኑ ሁሉ እግዚአብሔርን ስለ፡-

- ✦ ማወቅ፡- እግዚአብሔርን እወቅ
- ✦ ማምለክ፡- በፍጹም ልብና በልብ ፈቃድ ማምለክ
- ✦ መፈለግ፡- ፈልገው ይገኛልሃል
- ✦ በትጋት ማገልገል፡- ለሥራው መመረጠህን በሥራ ብርታት ግለጽ በማለት ነበር፡፡ ይህ ምክር ለዛሬም ጽኑ ነው፡፡

ምዕራፍ 14:- ዜና መዋዕል ካልዕ

ጸሐፊው:- ካህኑ ዕዝራ።

ጊዜው:- 450-425 ዓ.ዓ.

ስያሜው:- በዜና መዋዕል ቀዳማዊ የተጀመረው ብዝሃ ተከታይ ታሪክ ስለሆነ።

ዋና ስዎች:- ሰሎሞን፤ የይሁዳ ነገሥታት

ዋና ሀሳብ:- ዜና መዋዕል ካልዕ ስለ መጀመሪያው ቤተ መቅደስ ስለተሠራበት ሁኔታ እንዲሁም ከጊዜ ወደ ጊዜ በይሁዳ ስለነበረው የመንፈሳዊ ሕይወት መዳከምና ቅይጥነት በመጨረሻም ሕዝቡ እንዴት በባቢሎን እንደተማረከና ቤተ መቅደሱም እንደ ፈረሰ ያስረዳል።

ተደጋጋሚ ቃል:- «...የእግዚአብሔር ቤት» የሚለው ሐረግ 69 ጊዜ

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

- ✦ «በስሜ የተጠሩት ሕዝቤ ሰውነታቸውን አዋርደው በጸልዩ፤ ፊቴንም በፈልጉ፤ ከክፉ መንገዳቸውም በመለሱ፤ በሰማይ ሆኜ አስማለሁ፤ ኃጢአታቸውንም ይቅር እሳለሁ፤ ምድራቸውንም አፈውሳለሁ» (7:14)።
- ✦ «የአባቶቻቸውም አምላክ እግዚአብሔር ለሕዝቡና ለማደሪያው ስላዘነ ማሰዳ ተነሥቶ በመልእክተኞቹ እጅ ወደ አነርሱ ይልክ ነበር። እነርሱ ግን የእግዚአብሔር ቍጣ በሕዝቡ ላይ አስኪወጣ ድረስ፤ ፊውስም እስከማይገኝላቸው ድረስ፤ በእግዚአብሔር መልእክተኞች ይሳለቁ፤ ቃሉንም ያቃልሉ፤ በነበያቱም ላይ ያፈዙ ነበር» (36:15-17)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- መጽሐፉን በ3 በመክፈል እንደሚከተለው ማየት ይቻላል።

1. ሰሎሞን ከንግሥናው አስከ ሞቱ (1-9)
2. የይሁዳ ነገሥታት (10-36:21)
3. የይሁዳ መማረክና የቂሮስ አዋጅ (36:22-23)

1. ሰሎሞን ከንግሥናው አስከ ሞቱ:- ሰሎሞን በተሰጠው ታላቅ ጥበብ ቤተ መቅደሱን ሠራ (2-6)። ሰሎሞን ቤተ መቅደሱ ሲመረቅ በዚያ ቦታ የሚደረገውን ጸሎት እግዚአብሔር እንዲሰማ ጸለየ እግዚአብሔርም ለሰሎሞን ተገልጦ «በስሜ የተጠሩት ሕዝቤ ሰውነታቸውን አዋርደው በጸልዩ፤ ፊቴንም በፈልጉ፤ ከክፉ መንገዳቸውም በመለሱ፤ በሰማይ ሆኜ አስማለሁ፤ ኃጢአታቸውንም ይቅር እሳለሁ፤ ምድራቸውንም አፈውሳለሁ» (7:14) በማለት ተስፋ ሰጠ። የሰሎሞንን ዝና የሰማች የሳባ ንግሥት ሰሎሞንን ጎበኝ (9)።

2. የይሁዳ ነገሥታት:- ከሮብዓም አስከ አካዝ 20 ነገሥታት ተጠቅሰዋል። ከእነዚህ መካከል አንዳንዶቹ መልካም ጀማሪ ነበራቸው። ንጉሡ አሳ ሲጀምር በእግዚአብሔር የታመነ ሰው ነበር (14-16)። የጣዖት መሠዊያዎችን ከይሁዳ አስወገደ፤ መንፈሳዊ መነቃቃትን አመጣ። ሆኖም አሳ በመጨረሻው ዘመኑ በእግዚአብሔር መታመኑን ትቶ በሶሪያ ንጉሥ ተደገፈ (16:7)። ድርጊቱ በእግዚአብሔር ፊት መልካም አስመሆኑን የነገረውን ነቢዩን አናኒን ወደ ወጎኒ ላከ፤ በታመም ጊዜ ለፈውሱ በባስ መድኃኒተኞች ታመነ እግዚአብሔርንም አልፈለገም (16:12-13)። አሳ መጨረሻው እንደ ጀማሪው ያሳማረለት ንጉሥ ነው።

ኢዮሳፍጥ:- (17-20) ሲጀምር እግዚአብሔርን በመታዘዝ ነበር። መንፈሱን ወደ እግዚአብሔር አነሳ (17:6)። ሕዝቡ የእግዚአብሔርን ቃል እንዲማር አደረገ (17:7-9)። ሆኖም ጠላት በተነሣበት ጊዜ አካዝን በጦርነት በመርዳት ወዳጅ ሲያደርገው ፈለገ፤ በእግዚአብሔርም አልታመነም (18-19)። እግዚአብሔር በነቢዩ ኢዮ በኩል ገሰጸው (19:2)። ኢዮሳፍጥ ተግሳጹን ተቀብሎ ቀሪውን ዘመኑን በእግዚአብሔር ታመነ። ጠላት ሲመጣበትም ወደ እግዚአብሔር በመጮህ ህይወታቸውን ወደ አንተ ናቸው አሉ (20:5-12)። እግዚአብሔርም ታደገው።

በታሪክ መጻሕፍት ውስጥ ሰዎች በብዙ ቁጥር ንስሐ በመግባት፤ የኃጢአት መንገዳቸውን በመተውና በመመለስ እግዚአብሔርን ያመሰኩበት ዘመን ነበር። ሠንጠረዥ 19 የተጠቀሱት የብሉይ ኪዳን ዋና ዋና መንፈሳዊ መነቃቃቶችና ተሐድሶዎች ናቸው።

ሠንጠረዥ 19

መንፈሳዊ መነቃቃቶችና ተሐድሶዎች በብሉይ ኪዳን

ለተሰደሰው መሪ	የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል	ሕዝቡ የነበሩበት ውድቀት	የመጣው ተሐድሶ
ሳሙኤል	1ኛው 7:1-13	ጣዖትን ማምለክ፤	ጣዖቶቻቸውን አፈረሱ፤ እግዚአብሔርን ለመከተል ወስኑ
ዳዊት	2ኛው 6	---	የቃል ኪዳንን ታቦት ወደ አዋራሽም አመጣ፤ እግዚአብሔርን አመሰገነ
ኢየሳሳ	2ኛው 20	---	በእግዚአብሔር ታመነ፤ እርሱም ታላቅ ማዳን አደረገላቸው
ሕዝቅያስ	2ኛው 29-31	---	ቤተ መቅደሱን አጸዳ፤ ጣዖታትን አስወገደ፤
ኢዮስያስ	2ኛው 34-35	---	እግዚአብሔርን ፈሰገ፤ የእግዚአብሔርን ቃል ታዘዘ
ዕዝራ	ዕዝ 9-10	---	በእምነታቸው ቅደሙን ሁሉ አስወገዱ፤ ከእግዚአብሔር ጋር ቃል ኪዳን አደሱ
ነህምያ	ነህ 8-10	---	የእግዚአብሔርን ቃል ሰሙ፤ ንስሐ ገቡ፤ በሙሉ ልብ እግዚአብሔርን ለመከተል ቃል ኪዳን አደሱ

3. የይሁዳ መማረክና የቂርስ አዋጅ፡- የይሁዳ ሰዎች እግዚአብሔር ያዘዛቸውን ባለመስማታቸው ተማርከው ከምድራቸው ወደ ባቢሎን ተወሰዱ። ናቡከደነፆር ይሁዳን ሲማርክ የእግዚአብሔርንም ቤት ዕቃ ሁሉ ታላቁንና ታናሹን፤ የእግዚአብሔርንም ቤት መዝገብ፤ የንጉሡንና የአለቆቹን መዝገብ፤ እነዚህን ሁሉ ወደ ባቢሎን ወሰደ። (36:18)።

ክርስቶስ በዜና መዋዕል ካልዕ መጽሐፍ፡፡

ሰሎሞን ያሠራው ቤተ መቅደስ የእግዚአብሔር ማደሪያ፤ በአማኑ ልብ በእምነት የሚኖረው ክርስቶስ (ኤፌ 3:16-17፤ 2ቆሮ 6:16)።

ዋና ትምህርት፡-

አምልኮ ሥርዓት ብቻ ሲሆን ውድቀትን ያስከትላል። በይሁዳ ቤተ መቅደስ ተሠርቷል፤ የአምልኮ ሥርዓቱም አልተቋረጠም፤ የሕዝቡ ልብ ግን ከጊዜ ወደ ጊዜ ከእግዚአብሔር የራቀ ነበር። የእግዚአብሔር ጥበቃ ከላያቸው ተነሣ። ስለዚህ ለምርኮ አሳልፎ ለጣቸው።

መጨረሻን ማሳመር። ከዚህ በፊት አጀማመራቸው መልካም ሆኖ ፍጻሜያቸው ያላማረላቸውን መሪዎች ጌዲዮንን፤ ሰምሶንንና ሰሎሞንን በኃጢአታቸውም ፈጥነው ንስሐ ከመግባት ይልቅ በክፋት ሲቀጥሉ ተመልክተዋል። ለዎች በእግዚአብሔር ስም ያገኙት መከናወን፤ ትልቅነት፤ ሀብት፤ ድል ወደ ትዕቢት ሲለወጥ አይተናል። በዚህም መጽሐፍ አሰክ መጨረሻው እግዚአብሔርን በመናፈራት ያልኖሩ ለዎች ኢየንና ያዝያን አናገኛለን። ኢየ (2ኛው 10:1-36) የበኣል አምልኮ እንዲጠፋ እግዚአብሔር ባዘዘው መሠረት የበኣል አምልኮን ከእስራኤል ምድር ያጠፋ ንጉሥ ነው። ስለታዘዘም ተባረከ (10:30)። ነገር ግን በሙሉ ልቡ እግዚአብሔርን አልተከተለም (10:31)። እንዲሁም ያዝያን (26) ጅማራው አጅግ ያማረ ንጉሥ ነበር። ለረጅም ዓመታት ገዛ፤ ሀብትም በዝቅለት ነበር። በመጨረሻው ዘመኑ ግን ታላቅ ስህተት አደረገ። ንጉሥ ሆኖ ሳለ እንደ ካህን ዕጣን ሲያጥን ወደ ቤተ መቅደስ ገባ፤ የካህናትን ምክር አልለማም። ባለመታዘዘም በለምጽ ተመታ።

ራስን አዋርዶ እግዚአብሔርን መፈለግ። በ2ኛው 7:14 የተጠቀለው አጅግ ታላቅ ተስፋ የያዘ ጥቅስ ነው። ንስሐ የእግዚአብሔርን ምሕረት ይቀድማል። የምድር ፈውስ በእግዚአብሔር ሕዝብ በኩል ይገኛል።

ምዕራፍ 15:- መጽሐፈ ዕዝራ

ጸሐፊው:- ካህኑ ዕዝራ ነው። በአንደኛ መደብ ራሱን ይጠራል (7:28-9:15)። ከተሰደዩ የታሪክ መዛግብት መረጃዎችን ተጠቅሞአል (2:1-70፤ 4:7-16፤ 7:27-9:15)።

ተጻፈበት ጊዜ:- ከ450-444 ዓ.ዓ.። መጽሐፉ 538-457 ዓ.ዓ. ያለውን ታሪክ ይሸፍናል። በምዕ 1- 6 እና በምዕ 7-10 መካከል የ58 ዓመት ያህል ልዩነት አለ።

የመጽሐፉ ስያሜ:- በመጽሐፉ ውስጥ ጎልቶ ስሙ በተጠቀሰው ዕዝራ ነው።

ዋና ሰዎች:- ዕዝራ፤ ቂርስ፤ ኢያሱ (ሊቀ ካህነ)፤ ዘሩባቤል

ተደጋጋሚ ቃል:- እንደ ዜና መዋዕል መጻሕፍት ሁሉ በዕዝራ መጽሐፍም የእግዚአብሔር ቤት የሚለው ሐረግ 53 ጊዜ ያህል ተገልጾል።

ዋና ሀሳብ:- መጽሐፈ ዕዝራ ከምርኮ በኋላ በቤተ መቅደሱ አንደገና መሠራትና የሕዝቡ ሕይወት በንስሐ መታደስ ላይ ያተኩራል። ይህ መጽሐፍ የአይሁድን የመጀመሪያውንና የሁለተኛውን ከምርኮ ወደ ኢየሩሳሌም መመለስ ይገልጻል። ቅሬታዎች ከምርኮ መመለስ እግዚአብሔር የሰጠው ተስፋ መፈጸሙን ያሳያል።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

✦ ብሔርም ያስም አፍ የተናገረው የእግዚአብሔር ቃል ይፈጸም ዘንድ በፋርስ ንጉሥ በቂርስ በመጀመሪያው ዓመት እግዚአብሔር የፋርስን ንጉሥ የቂርስን መንፈስ አስነሣ፤ እርሱም በመንግሥቱ ሁሉ አዋጅ አስነገረ (1:1)።

✦ ብሔረኛላቤም ያለውን የእግዚአብሔርን ቤት ያሳምር ዘንድ እንደዚህ ያለውን ነገር በንጉሡ ልብ ያኖረ፤ በንጉሡም በአማካሪዎችም በንጉሡም ኃያላን አሰቆች ሁሉ ፊት ምሕረቱን ወደ እኔ የላከ የአባቶቻችን እምላክ እግዚአብሔር ይባረክ። እኔም በሳዩ ባሰኘው በአምላኬ በእግዚአብሔር እጅ በረታሁ፤ ከእኔም ጋር እንዲመጡ ከእስራኤል ዘንድ አለቆችን ሰበሰብሁ (7:27-28)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- ከምርኮ መመለስ ጋር በተያያዘ በ2 መክፈል ይቻላል።

1. የመጀመሪያው መመለስ (1-6)
2. ሁለተኛው መመለስ (7-10)

1 የመጀመሪያው መመለስ:- የእግዚአብሔር ጊዜ ሲደርስ እግዚአብሔር የሕዝቡን መንፈስ አስነሳ (1:5)፤ ንጉሥ ቂርስም አዋጅ አወጣ (2ዜና 36-22-23፤ ዕዝ 1-14)።

በ537 ዓ.ዓ. በፋርስ ንጉሥ በቂርስ ትእዛዝ የተመለሱ 50000 ያህል ብቻ ነበሩ። ይህ ቁጥር በዚያን ዘመን በባቢሎን ይኖሩ ከነበሩት 2 ሚሊዮን የሚገመቱ⁴⁶ አይሁድ አንጻር ወደ ኢየሩሳሌም የመጡት ጥቂት መሆናቸውን ያሳያል። በዘሩባቤል መሪነት የተመለሱት መሠዊያውን በመሥራት ጀመሩ። ከዚያም የቤተ መቅደሱን መሠረት ባሉ፤ ታላቅም ደስታ ሆነ። የመጀመሪያው የሰሎሞን ቤተ መቅደስ በነበረበት ሥፍራ ላይ ሠሩ። የቀደመውን ቤተ መቅደስ የሚያውቁ የቀደመት ሽማግሌዎች አሰቀሱ (ሕዝ 3:8-13)፤ ስማርያውያን በሥራው እንዲካፈሉ ጠይቀው ስላልተፈቀደላቸው ሥራው እስኪቆም ድረስ ተቃወሟቸው። በሐጌና ዘክርያስ ትንቢት በ520 ዓ.ዓ. ሥራው እንደገና ተጀመረ፤ ሥራው በ516 ዓ.ዓ. አለቀ (6:14-15) ።

ምርኮው የሆነው በ605 ዓ.ዓ.፤ 597 እና 586 በ3 ደረጃ ነበር። መመለሰላቸውም በ536፤ 458 እና 445 ዓ.ዓ. በ3 ደረጃ ነው። ሠንጠረዥ 20 እስራኤላውያን ከምርኮ የተመለሱባቸውን ጊዜያትና ሁኔታ ያሳያል።

ሠንጠረዥ 20
የእስራኤላውያን ከምርኮ መመለስ

ዘመን (ዓ.ዓ.)	የፋርስ ንጉሥ ቂርስ	የተመለሱት ብዛት	የተመለሱት መሪ	ጥቅስ	ያከናወኑት
537	ቂርስ	50000	ዘሩባቤል	-----	ቤተ መቅደሱን ሠሩ፤ ተቃዋሚዎች ለ20 ዓመት ያህል ሥራውን አስቆመው ነበር
458	አርጣክሴስ	2000 ወንዶችና ዕዝራ ቤተሰቦቻቸው		-----	የሕዝቡ መንፈሳዊ ሕይወት ታደሰ፤ አምልኮ በቤተ መቅደስ ተጀመረ
445	አርጣክሴስ	ጥቂቶች	ነህምያ	-----	የኢየሩሳሌም ቅጥር ታደሰ፤ መንፈሳዊ ተሐድሶም ተከተለ

⁴⁶ Nelson's Student Bible Handbook (2007), Thomas Nelson Inc., Nashville, p.55.

2. ሁለተኛው መመስሰ፡- ቤተ መቅደሱ ከተጠናቀቀ ከ58 ዓመታት ያህል በኋላ ዕዝራ ሁለተኛውን ተመላሽ ሕዝብ መርቶ ወደ ኢየሩሳሌም መጣ። ዕዝራ ከአሮን ወገን የሆነ ካህን (7:1-5) እና ጸሐፊ ነበር (7:6፤21)። ዕዝራ ልቡን እዘጋጀ፤ እግዚአብሔርን ፈለገ፤ ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር ቃል እንዲመስሰሱና ቃሉን እንዲታዘዝ አጥብቆ አስተማረ (7:8፤10)። ስለ ሕዝቡ ኃጢአት የሚያዝንና ሕዝቡን በንስሐ የመራ ሰው ነው (9-10)። የመዝሙር 119 ጸሐፊ ነው። እንዲህ ዓይነት ታላቅ ሥራ የተሠራው የአምላኩ እጅ በእርሱ ላይ ስለ ነበረች ነው (7:6፤9)። ሠንጠረዥ 21 በዕዝራና ነህምያ ላይ በነበረችው የእግዚአብሔር እጅ የተነሣ የተከናወነውን ሥራ ያሳያል።

ሠንጠረዥ 21

መልካሚቱ የእግዚአብሔር እጅ በዕዝራና ነህምያ ላይ

ዕዝ 7:6 - ዕዝራ የጠየቀውን ሁሉ ንጉሡ ሰጠው
ዕዝ 7:9 - ከባቢሎን ወደ ኢየሩሳሌም በ4 ወር ደረሰ
ዕዝ 7:28 - ዕዝራ በንጉሡና በአማካሪዎቹ ፊት ሞገስ እገኘ፤ ከእስራኤልም አብረውት የሚሄዱትን ሰበሰበ፤ በረታ
ዕዝ 8:18 - ወደ ኢየሩሳሌም የሚሄዱ ሊዋውያንና አገልጋዮችን እገኘ
ዕዝ 8:22 - እንደ ጸለየው በመንገድ ሁሉ የእግዚአብሔር እጅ ለመልካም ሆነ
ዕዝ 8:31 - በመንገድ ከጠላትና ከሚያሸምቅ ሰው እጅ ዳነ
ነህ 2:8 - ነህምያ ለመንገድ ሁሉ የጠየቀውን ንጉሥ አርጤክሰስ ሰጠው

ክርስቶስ በመጽሐፈ ዕዝራ።

እስራኤል ሁሉ አንዳይጠፋ ቅሬታን ያስቀረ አምላክ (9:8)፤ ቅሬታዎች የተመረጡት በኢየሱስ ክርስቶስ ሥራ ነው (ኤፌ 1:5፤ ሮሜ 11:5-6)።

ዋና ትምህርት፡-

እግዚአብሔር የሰጠውን ተስፋ ያለመክልከል በሥልጣን ይፈጽማል። ከ70 የምርኮ ዓመታት በኋላ እግዚአብሔር ሕዝቡን ወደ ምድራቸው መልሷል (ኤር 29:10-14)። ይህን ስመፈጸም በየትኛውም አገር፤ በምንም ዓይነት የሥልጣን ደረጃ ላይ ያለን ማንኛውንም ሰው፤ በእርሱ የሚያምኑትንም ሆነ የማያምኑትን ይጠቀማል፤ ያላል። እግዚአብሔር ሀሳቡን ስመፈጸም ዘርባቤልንና ዕዝራን አንደተጠቀመ ሁሉ ቂሮስንና አርጤክሰስን ተጠቅሞአል።

እግዚአብሔር የቂሮስን መንፈስ አነሣሳ (1:1)። ከናቡከደነፆር ወደ ቂሮስ (ከባቢሎን ወደ ፋርስ) መንግሥት ሲቀየር ቂሮስ እስራኤላውያን ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለሱ መፍቀዱ ከመንግሥቱ አሠራር አንጻር የፖሊሲ ሰውጥ ማድረጉ ይሆናል። እግዚአብሔር ግን መንግሥታት የፖሊሲ ሰውጥ በሉትም በእነርሱ አማካይነት የዘላለም ሀሳቡን ያለ ምንም መክልከል በሥልጣን ሲፈጽም ኖሯል።⁴⁷ መጽሐፍ ቅዱስ ልብ እንደ ውኃ ፈሳሾች በእግዚአብሔር እጅ ነው፤ ወደ ወደደውም ያዘነብሰዋል (ምሳ 21:1) ይላልና።

እግዚአብሔር አፍርሶ መሥራት የሚችል አምላክ ነው። በኤርምያስ 18:14 በሽክላ ሠራው ምሳሌ እንደተነገረው ይሁዳ ከነበረበት ምድር ፈረሰ፤ ተበተነ። የተሰፋው ዘመን ሲደረስ እግዚአብሔር እንደገና ሰበሰው፤ የፈረሰውም ተሠራ። ፍጥረትን ከምንም የፈጠረ አምላክ የፈረሰውንም እንደገና ይሠራል።

⁴⁷ Nelson's Student Bible Handbook (2007), p.51. "The Babylonians had held the Jewish people captive for more than 50 years, but the Persians had a different foreign policy. They believed in letting their subject nations live in their own native regions under the authority of a ruling governor. They allowed the Jewish people to return to Jerusalem in several different stages".

ምዕራፍ 16:- መጽሐፈ ነህምያ

ጸሐፊው:- ነህምያ ነው። በ1:1 (የነህምያ ቃል) ስለሚልና ብዙ ቦታ በእንደኛ መደብ እኔ እያሰ ስለሚናገር ነህምያ እንደጻፈው ይታሰባል።

የተጻፈበት ጊዜ:- 445-425 ዓ.ዓ.። መጽሐፉ በኢየሩሳሌም የተፈጸመውን የ25 ዓመት ታሪክ ይገልጻል።

የመጽሐፉ ስያሜ:- በጸሐፊው በነህምያ

ዋና ሰዎች:- ነህምያ፣ ዕዝራ፣ ሰንበላጥ፣ ጦቢያ

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ:- (ቅጥር) 33 ጊዜ ያህል፤ መሥራት /አነሠራሰን 20 ጊዜ ያህል፤

ዋና ሀሳብ:- የፈረሰን ቅጥር ማደስ ነው። እግዚአብሔር የተሰፋውን ቃል አስቦ የተማረከውን ሕዝብ እንደመለሰና በአርሱ ምሪትና ኃይል የፈረሰው የኢየሩሳሌም ቅጥር፤ የሕዝቡም መንፈሳዊ ሕይወት ታደሰ።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

- ♦ ...እግዚአብሔርም በኢየሩሳሌም አደርገው ዘንድ በልቤ ያኖረውን ... (2:12)።
- ♦ ...ኑና የኢየሩሳሌምን ቅጥር እንሥራ (2:17)

የመጽሐፉ አከፋፈል:- ከሁለቱ ዓይነት እድሳቶች አንጻር በ2 መክፈል ይቻላል።

1. ቅጥሩን ለማደስ መዘጋጀትና መሥራት (1-7)
2. መንፈሳዊ ሕይወትን ማደስ (8-)

1. ቅጥሩን ለማደስ መዘጋጀትና መሥራት:- ነህምያ ከወንድሙ ስለ ኢየሩሳሌም ቅጥር መፍረስ በሮቿም ስለመቃጠላቸው፤ ሕዝቡም በታላቅ ቁስቁልና ስለመኖራቸው ከሰማ በኋላ መጸለይ ጀመረ (1:4-11)። ነህምያ በሰላ የንጉሥ ጠጅ አሳላፊ ነበር። የኢየሩሳሌምን ቅጥር ለመሥራት እግዚአብሔር በንጉሡ ፊት ሞገስ ሰጠው (2:1-8)። ነህምያ ወደ ኢየሩሳሌም የመጣው ዕዝራ ከመጣ ከ12 ዓመታት ያህል በኋላ ነበር (ዕዝ 7:8 እና ነህ 2:1)። አንደመጣም መረጃ ለበሰበ

(2:12-17)፤ ሕዝቡን ለሥራ አነሣላ (2:9-3)። በሥራው ላይ ከውጭ (4:1-9፤ 6:1-19) እና ከውስጥ (4:10-5:1) ተቃውሞ ቢነሣም ጨክነው ሠሩ፤ በ52 ቀን ውስጥ ጨረሱ (6:15)። ከዚህም የተነሣ በእግዚአብሔር ኃይል እንደተሠራ ታወቀ። ነህምያ ያገለገለው እንደ ሕዝብ መሪ፤ ወታደር፤ ሠራተኛ (ግንቦኛ)፤ የጸሎት ሰው ሆኖ ነበር።

ነህምያ የእቅድና የተግባር ሰው ነበር። ጥቂት በዕቅድ የሠሩ ሰዎች ምሳሌ በሚቀጥለው ሠንጠረዥ 22 ቀርቦአል።

ሠንጠረዥ 22
በዕቅድ ስለ መሥራት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ምሳሌዎች

ሠራተኛው	ሥራው
ነህምያ	ቅጥሩን ለማደል ጸላዩ፤ ዝግጅት አደረገ፤ የረረሰው ጎበኝ፤ ሕዝቡን ለሥራ አነሣላ፤ አላማራ፤ ሥራው በ52 ቀን አለቀ።
ኖህ	በእግዚአብሔር መርከብ እንዲሠራ ትዕዛዝ ተቀበሉ ለ120 ዓመታት ሠርቶ ጨረሰ
ዳዊት	በእግዚአብሔር ዜት ለመሥራት በልቡ ባለበው መሠረት ለሥራው የሚለፈልገውን ሁሉ አክማቸ፤ ለሰሎሞን ለጠው
ዮሴፍ	ለሚመጣው 7 ዓመት ራዘ አስቀድሞ እህል በየከተማው አንዳከማቸ አደረገ፤ ሕዝቡን ከራብ አዳነ

2. መንፈሳዊ ሕይወትን ማደስ:- ዕዝራና ነህምያ በተመሳሳይ ጊዜ በኢየሩሳሌም የነበሩበት ወቅት ነበር (8:2፤9)። ዕዝራ ሕዝቡን በመንፈሳዊ መታደስ አገልግሎት ነህምያን ረዳው (ነህ 8:9)። የመንፈሳዊ ሕይወት መታደስ የጀመረው የእግዚአብሔርን ቃል ከማንበብ (ፈቃዱን ከማወቅ) (8:3፤7-8) እና ለቃሉ ከመታዘዝ ጋር ነው። ሕያው የሆነው የእግዚአብሔር ቃሉ ሕዝቡ ሰው ኃጢአታቸውን አስተዋሉ (9:1-4)፤ ቃል ኪዳንንም እደሱ (9:37-38)። ቃል ኪዳን ማደሱ በሰንበት አለመሸጥና አለመግዛት፤ ልጆቻቸው ከአሕዛብ ጋር እንዳይጋቡ መክልከልና ለቤተ መቅደሱ እንዲጠነቀቁና አገልጋዮችን ቸል እንዳይሉ የሚል 3 ክፍል ነበረው። ነህምያ 12 ዓመት በኢየሩሳሌም ከቆየ በኋላ ወደ ሱላ ተመለሰ። ለሁለተኛ ጊዜ ሲመጣ (13:6) 3ቱም የቃል ኪዳን ክፍሎች ተጥለው አገኛቸው (13:4-8)። የእስራኤል ጠላት የነበረው ጦቢያም በሊቀ ካህኑ ኤልያሴብ ትብብር መኖሪያውን በቤተ መቅደስ አንደኛው ክፍል ውስጥ አድርጎ ነበር፤ ሰንበት የንግድ ቀን ሆኗል (13:15-22)፤ ሕዝቡም ከአሕዛብ ጋር ተጋብቷል (13:23-31)። ይህም ሁሉ የእግዚአብሔር ሥራ የማያቋርጥ ጥበቃ (ከትትል) እንደሚስፈልገው ያስገነዝባል።

ክርስቶስ በመጽሐፈ ነህምያ።

በታላቁ ጓዳ የነበረውን የጦብያን የቤቱን ዕቃ ሁሉ ነህምያ ከጓዳ ወደ ውጪ እንደጣለ (13:4-8)፤ ኢየሱስ ወደ መቅደስ ገብቶ በመቅደስ የሚሸጡትንና የሚገዙትን ሁሉ እወጣ፤ የገንዘብ ሰዎችንም ገበታዎች የርግብ ሻጮችንም ወንበሮች ገለበጠ (ማቴ 21:12-13)።

ዋና ትምህርት፡-

ጸሎትና ተግባር የተያያዙ ናቸው። ነህምያ ውጤታማ መሪ የሆነው ጸሎትንና ተግባርን በእንድነት አጣምሮ በመያዝ ነበር። በጸሎት ያልተጀመረና በጸሎት ያልተደገፈ ተግባር የእግዚአብሔር ምክር የሌለበት ሰው ስራሽ ተግባርን ያስገኛል። ግልጽ የሆነ የእግዚአብሔር ሀሳብ መረዳት (ተልእኮን ማወቅ) ለመንፈሳዊ መሪነት ቀዳሚ ሥራ ሲሆን በየደረጃውም በእግዚአብሔር መደገፍና ምሪትን መጠየቅ የሥራው ባለቤት ሰው ሳይሆን እግዚአብሔር መሆኑን አስመዘንጋት ነው። በተጨማሪም በጸሎት የመትጋትን ያህል በተግባር ትጉህ ሠራተኛ ሆኖ መገኘት እግዚአብሔር እገልጋይ የሚጠበቅ ዓይነተኛ ባሕርይ መሆኑን ከነህምያ ኑሮ እናስተውላለን። ነህምያ በሥራ ይበረታል፤ በጸሎት ይተጋል (ሰምሳሌ 1:4-11፤ 2:4፤ 13:14፤ 22:29፤ 31)። የተገኘው የሥራ ውጤትና ድል በራሱ ጸምና ጸሎት፤ በመሪነት ችሎታቸው ወይም በንጉሡ መልካም ፈቃድ እንደሆነ ሳያስብ መልካሚቱ የእግዚአብሔር እጅ በእኔ ላይ ነች በማለት ክብርን ለእግዚአብሔር ይሰጣል።

የፈረስ መኖሩን እያወቀ ዝም የማይል ሰው። ከምርኮ የተመሰሉት የ3ቱም መሪዎች የተልእኮ ትኩረት የፈረሰውን በማደስ ሳይ ነበር።

- + ዘሩባቤል- የቤተ መቅደሱ መታደስ፤
- + ዕዝራ፡- የሕዝቡ መንፈሳዊ ሕይወት መታደስ፤
- + ነህምያ፡- የኢየሩሳሌም ቅጥር መታደስ።

ፍርስራሽ በበዛበት ዘመን በቸልተኝነት የሚኖር የእግዚአብሔር ሰው የእምሳኩን ባሕርይ በውል ያልተገነዘበ መሆን አስበት። ከመጽሐፈ ነህም የተወሰደው «እንነሣና እንሥራ» (2:18) የሚለው ቃል በሀገራችንም ሆነ በሌሎች እገራት በዘመናት ሁሉ የእግዚአብሔርን ሥራ ለመሥራት በተለይም ሕንጻን (ቤትን) ለመገንባት የሚነገር የማንሳሽና የመበረታቻ ቃል ነው።

ምዕራፍ 17፡-

መጽሐፈ አስቴር

ጸሐፊው፡- እይታወቅም። ዕዝራ ሲሆን እንደሚቻል ይታሰባል።

ጊዜው፡- 465 ዓ.ዓ.። የአስቴር ታሪክ የተፈጸመው በመጀመሪያው የዘሩባቤል መመለስና በሁለተኛው በዕዝራ መመለስ መካከል በነበረው 483-473 ዓ.ዓ. ጊዜ ነው።

የመጽሐፉ ስያሜ፡- በመጽሐፈ ውስጥ በተጠቀሰችው በአስቴር ስም የተሰየመ ነው።

ዋና ሰዎች፡- አስቴር፤ አርጤከስ፤ መርዶኪዮስ፤ ሐማ፤

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ፡- ግብዣ 17 ጊዜ፤ ትእዛዝ 16 ጊዜ፤

ዋና ሀሳብ፡- እግዚአብሔር ሕዝቡን ከታላቅ እልቂት ስለ መታደጉ። መጽሐፉ አንዲት አይሁዳዊት ሴት ልጅ እንዴት የፋርስ ንግሥት እንደሆነችና በእርሷም በኩል እግዚአብሔር አይሁድን ከታሰበባቸው ታላቅ እልቂት እንዴት እንደታደጋቸው ይናገራል። በዚህ መጽሐፍ የእግዚአብሔር ስም በቀጥታ ባይጠቀስም እግዚአብሔር የቃል ኪዳንን ሕዝብ ታዳጊና የነገሥታት ንጉሥ መሆኑ በድርጊቱ ጎልቶ ይታያል።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች፡-

+ «በዚህ ጊዜ ቸል ብትዬ ዕረፍትና መዳን ለእይሁድ ከሌላ ስፍራ ይሆንላቸዋል፤ እንቺና የአባትሽ ቤት ግን ትጠፋላችሁ፤ ደግሞስ ወደ መንግሥት የመጣሽው እንደዚህ ሳለው ጊዜ እንደ ሆነ ማን ያውቃል?» (4:14)።

+ «...ምንም እንኳ ያለ ሕግ ቢሆን ወደ ንጉሡ እገባለሁ፤ ብጠፋም እጠፋለሁ» (4:16)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- በሁለት በመክፈል እንደሚከተለው እናያለን፡-

1. እይሁድ በእደጋ ላይ (1-5)
2. እይሁድ ከጥፋት መዳን (6-10)

1. አይሁድ በአደጋ ላይ፡- አስቴር በሰላ ትኖር የነበረች አይሁዳዊት ናት። ያሳደጋት አጎቷ መርዶክዮስ በንጉሡ ቤተ መንግሥት ይሠራ ነበር (2:5-7)። የመጀመሪያ የዕብራይስጥ ስሟ ሀደሳ (2:7) ሲሆን በጎሳ አስቴር⁴⁸ ተባለች። ሐማ በፋርስ ግዛት በሚገኙ 127 አገሮች የነበሩትን አይሁድ በሙሉ ለማስገደል አለበ፤ አዋጅም ተነገረ። መርዶክዮስ አስቴርን ስለ ሁለት ዋና ምክንያቶች ይመክራታል። 1. እግዚአብሔር አንዲህ ላለ ጊዜ ወደ ቤተ መንግሥት አምጥቷት አንደሆነ እንድታስብ፤ 2. አርሷ ይህን ሁኔታ በቸልታ ብታልፈው እግዚአብሔር ግን አይሁድን የሚታደግበት ሌላ መንገድ እንደሚኖረው (4:13-14) ያስገነዝባታል።

2. የአይሁድ ከጥፋት መዳን፡- አስቴር ከጸመችና ከጸለየች በኋላ ወደ ንጉሱ ቀረበች፤ እግዚአብሔርም ሞገስ ሰጣት፤ በመጨረሻም በንጉሡ ትክክል ሐማ ለመርዶክዮስ ባዘጋጀው መስቀያ ላይ ተሰቀለ። አይሁድን ለማጥፋት የወጣው አዋጅ በሌላ አዋጅ ተሻረ። መርዶክዮስ ከነበረት ዝቅተኛ ስፍራ ከንጉሡ ቀጥሎ ወደነበረው ከፍተኛ ስፍራ (ሹም) ከፍ አለ። የአይሁድን ከታላቅ ጥፋት መትረፍ የሚያስታውሰው ፑሪም የተሰኘው የአይሁድ በዓል የተጀመረው በዚህ ጊዜ ነበር (9:17)። እግዚአብሔር ካደረገው የተነሣ ለአይሁድ ሞገስና መከበር ሆነ።

ክርስቶስ በመጽሐፈ አስቴር።

የእግዚአብሔርን የቃል ኪዳን ሕዝብ ለማጥፋት ያሰበው ሐማ ለሌላ ባዘጋጀው መስቀያ እንደ ተሰቀለ ኢየሱስ ክርስቶስ በመስቀል እንዲሞት ያደረገውን የዲያብሎስን ሥልጣን ገፍ ድል ነግረው (ቆላ 2:14-15፤ ዕብ 2:14-15)።

ዋና ትምህርት

የእግዚአብሔርን አሠራር ማንም አያውቅም። እግዚአብሔር በየዘመናቱ ሀሳቡን የሚያከናውንበት መንገድ አስደናቂ ነው። መርዶክዮስ አስቴርን «እንደዚህ ላለው ጊዜ እንደሆነ ማን ያውቃል» (4:14) እንዳላት የእግዚአብሔርን አሠራር ማንም አያውቅም። በእግዚአብሔር ዘንድ አጋጣሚ የለም። አይሁድ እንዲጠፋ በሚወሰንበት ዘመን አስቴር አንዲህ ወዳለ ስፍራ መምጣቷ፤ ሐማ ለመርዶክዮስ መስቀያ ግንድ አጀጋጅቶ ከንጉሡ

ፈቃድ በሚጠይቅበት በዚያች ሌሊት አንቅልፍ ከንጉሡ መሸሹ (6:1)፤ ከታሪክ መጽሐፉ ውስጥ መርዶክዮስ ለንጉሡ ስላደረገው ውሳኔ የሚናገረው ክፍል በዚያች ሌሊት መነበብ (6:2-3)፤ «ንጉሡ ሲያከብረው ለሚወደው ሰው ምን ይደረግለታል?» ለሚለው የንጉሥ ጥያቄ መልስ ይሰጥ ዘንድ በዚያን ሰዓት ሐማ በአዳራሹ ውስጥ መገኘቱ (6:4-9) ሁሉ አጋጣሚ አይደለም፤ የእግዚአብሔር ድንቅ አሠራር አንጂ።

ነገሩ ተገለበጠ፤ ትክክል በፈጣን ፈረሶች ተላኩ። ሐማ ለመርዶክዮስ ያዘጋጀው መስቀያ ለራሱ ሆነ፤ አዋጅ በአዋጅ ተሻረ፤ ከንጉሡ ቀጥሎ ያለው የሐማ ሥልጣን ለመርዶክዮስ ተሰጠ፤ ደስታው ወደ ህዘንና ራሱን ወደ መከናከብ (6:12) ወረደ፤ የሐዘን ቀን ወደ ደስታ በዓል ተለወጠ፤ «ነገሩ ተገለበጠ» (9:1)። እግዚአብሔር በአብርሃም «የሚባርኩህንም» አባርክለሁ፤ የሚረግሙህንም አረግማለሁ» (ዘፍ 12:3) በማለት የገባውን ተስፋ ፈጸመ። ጠላት ለጊዜው ያሸነፈና ድል ያገኘ ቢመስለውም እግዚአብሔር በተነሳበት ሰዓት ሁሉንም ይገለብጣል። ትክክሉንም «በፈጣን ፈረሶች» (8:10) ይልካል። ይህ የእግዚአብሔር ልዕልና ነው።

⁴⁸ በፋርስ ቋንቋ አስቴር ማለት ኮከብ እንደ ማለት ነው።

ክፍል ሦስት የቅኔና የጥበብ መጻሕፍት

በክፍል ሁለት የተመለከተናቸው የታሪክ መጻሕፍት እንደ መጠሪያቸው በአብዛኛው ታሪክን ይናገራሉ። ስለ ሕዝብና ስለ እገሮች በተለይም ስለ እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር የነበራቸውን ግንኙነት ያለረዳሉ። ከዚህ ቀጥሎ የምንመለከታቸው የቅኔና የጥበብ መጻሕፍት የተሰኙት ደግሞ የሕይወት ልምምድን ይገልጻሉ። ተከታታይ የሆነ የታሪክ ቅደም ተከተል አይታይባቸውም። በእንደ ሰው ወይም በጥቂት ሰዎች ሕይወት ሰለሆኑ ሁኔታዎች ይገልጻሉ።

የቅኔና የጥበብ መጻሕፍት በአብዛኛው የሚያተኩሩት ስለ ሰው ልብ ነው። ሰው በልቡ የሚያሰበውን፣ ከኑሮው ጋር የሚያደርገውን ትግልና የሚያልፈበትን ሁኔታ የሚገልጽ ናቸው። ሐሰማይ በታች ያለውን ኑሮ ያላያሉ። ስለሆነም ዘመን የማይሸረው፣ በጊዜና በቦታ የማይወሰን መልእክት ይዘዋል።

መጻሕፍቱ የቅኔ የተሰኙበት ምክንያት የአቀራረባቸው ሁኔታ ግጥም መሰል ስለሆነ ነው። ይህ ማለት ግን ልብ ወለድ ናቸው ማለት አይደለም። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያለው ሁሉ በሰው እጅ ቢጻፍም እግዚአብሔር እንዲጻፍ የፈሰገው ብቻ ስለተጻፈ እነዚህም መጻሕፍት ከእጻጻፍ ዘይቤያቸው በስተቀር እንደ ሌሎቹ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች የእግዚአብሔር አስትንፋስ ያሰባቸው መጻሕፍት ናቸው።

በአማርኛ ስነ ጽሑፍ የቅኔ ወይም የግጥም መጨረሻው የሚመታ ሰንኝ ያለውና ሲነበብም ዜማዊ ተመሳሳይነት የሚለጥ ነው። ብሉይ ኪዳን በተጻፈበት የዕብራይስጥ ቋንቋ የቅኔና የግጥም አጻጻፍ ፓራራሊዝም⁴⁹ (የሰንኝ ድግግሞሽ)ና ሌሎችም የአጻጻፍ

⁴⁹ ፓራራሊዝም ማለት አቻ ዘይቤ ወይም እኩያ አባባል እንደማለት ነው። Parallelism refers "to the practice of balancing one thought or phrase by

ለልቶች አሉት። እንዲያው ጊዜም የእግዚአብሔርን ማንነት ሲገልጽ እጅ፣ ዐይን፣ እንዳለው በሚመስል የለውነት ክፍሎች የሚገልጽበት ጊዜ አለ። በሰነ መለኮት ይህ አገላለጽ አንትሮፖሞርፊዝም⁵⁰ ይባላል።

የአምስቱ የቅኔና የጥበብ መጻሕፍት ትኩረት የሚከተለው ነው።

- ♦ መጽሐፈ ኢዮብ፡- መልካም ሰዎች ሰምን በመከራ ያልፋሉ?
- ♦ መዝሙረ ዳዊት፡- በጸሎት ውዳሴ ማቅረብ፤
- ♦ መጽሐፈ ምላሌ፡- በሕግ ውስጥ ያለ ጥበብ፤
- ♦ መጽሐፈ መከብብ፡- በክንቴነት ውስጥ ያለ እውነት፤
- ♦ መዕልየ መዕልይ፡- በኅብረት/ጋብቻ ውስጥ ያለ ደስታ፤

a corresponding thought or phrase containing approximately the same number of words, or at least a correspondence in ideas.

⁵⁰ Anthropomorphism: The assigning of some part of the human anatomy to God's Person to convey some aspect of God's being like the eyes or ears (cf. Ps. 10:11, 14; 11:4; 18:15; 31:2).

ምዕራፍ 18:- መጽሐፈ ኢዮብ

ጸሐፊው:- አይታወቅም።

የተጻፈበት ጊዜ:- በ900 ዓ.ዓ. አካባቢ አንደተጻፈ ይገመታል። የኖረበት ዘመን በሚመለከት ኢዮብ ለቤተሰቡ የክህነት አገልግሎት መፈጸሙ (1:5) የእርሱን ክህነት ከመጀመሩ በፊት አንደኛረ ስለሚያመለክት፤ በመጽሐፉ የእስራኤል ስም አለመጠቀሱና ስለ ሙሴ ሕግ አለመነገሩ ወደ በ2000 ዓ.ዓ. አካባቢ አንደሆነ ይገመታል።

የመጽሐፉ ስያሜ:- በመጽሐፉ ውስጥ ዋና ሰው በሆነው በኢዮብ የተሰየመ። ስለ ኢዮብ በሕዝ 14:14፤ 20: 1ቆሮ 3:19 እና ያዕ 5:11 እናነባለን።

ዋና ሰዎች:- ኢዮብ፤ ኤልፋዝ፤ ብልዳዶስ፤ ሶፋር፤ ኤሊሁ።

ዋና ሀሳብ:- የእግዚአብሔር መልካምነትና ልዕልና ነው። ጻድቅ ኢዮብ አጅግ ከፍተኛ በሆነ ስቃይ ውስጥ ማለፉ ለምን? የሚልን ጥያቄ ሊያሰነሳ ቢችልም መልሱ እግዚአብሔር በመንገዱ ሁሉ ጻድቅ፤ በሁሉም ሁኔታ ላይ ባለሙሉ ሥልጣን የሆነና በልጆቹ (እርሱን በሚያምኑ) ላይ የሚመጣው መከራ ሁሉ በእርሱ የታወቀና የተፈቀደ መሆኑንና በትዕግሥት ለሚጠብቁ መጨረሻው መልካም አንደሚሆንላቸው ያሳያል።

ቁልፍ ቃል/ሐረግ:- ፍጹምና ቅን 3 ጊዜ፤

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

✦ እግዚአብሔርም ሰይጣንን:- በውኑ ባሪያዬን ኢዮብን ተመለክትኸውን? በምድር ላይ አንደ እርሱ ፍጹምና ቅን፤ እግዚአብሔርንም የሚፈራ፤ ከክፋትም የራቀ ሰው የለም፤ በክንቱም አጠፋው ዘንድ እንተ በእርሱ ላይ ምንም ብታንቀላቅሰኝ፤ አስክ አሁን ፍጹምነቱን ይዞአል። ሰይጣንም መልሶ እግዚአብሔርን። ቁርበት ስለ ቁርበት ነው፤ ሰው ያለውን ሁሉ ስለ ሕይወቱ ይለጣል። ነገር ግን አሁን አጅህን ዘርግተህ አጥንቱንና ሥጋውን ዳብስ፤ በአውነት በፊትህ ይሰድብሃል አለው። እግዚአብሔርም ሰይጣንን። ሕይወቱን ተወው አንጂ አነሆ፤ እርሱ በአጅህ ነው አለው (2:3-6)።

✦ ኢዮብም መለሰ እግዚአብሔርንም እንዲህ አለው። ሁሉን ታደርግ ዘንድ ቻይ አንደ ሆንህ፤ እሳብህም ይከለክል ዘንድ ክቶ አንደማይቻል አወቅሁ። ...መስማትንስ በጀሮ በመሰማት ለምቼ ነበር፤ አሁን ግን ዓይኔ አየኝህ፤ ስለዚህ ራሴን እንቃለሁ፤ በአፈርና በአመድ ላይ ተቀምጬ አጸጸታለሁ (42:1-6)።

የመጽሐፉ አክፋፈል:- መጽሐፉን አንደሚከተለው በ3 በመክፈል ማየት ይቻላል።

1. የኢዮብ የመጀመሪያ ሁኔታ 1-2
2. የባልንጀሮቹ ምክር 3-37
3. የእግዚአብሔር ንግግር 38-42

1. የኢዮብ የመጀመሪያ ሁኔታ:- ኢዮብ ያፅ በሚባል አገር (ከዛሬዋ እስራኤል በስተ ምሥራቅ አካባቢ) የሚኖር ሀብታም ሰው ነበር። ኢዮብ ጻድቅ ሰው አንደ ነበረ እግዚአብሔር ተናግሯል። እግዚአብሔርን የሚያመልከው ሰላሰው ነበረትና ጤንነት ነው በማለት ሰይጣን ኢዮብን ክለለው። ኢዮብን በተወሰነ ደረጃ አንዲፈትነው እግዚአብሔር ሰሰይጣን ፈቀደለት። ሰይጣንም በኢዮብ ላይ በተከታታይ አለኝ በሚለውና በአካሉ (በስብዕናው) ላይ ሁሉ ታላቅ መከራ አመጣበት። የኢዮብ ሚስት አስተሳሰብ እግዚአብሔርን መከተልና ማምለክ የሚገባ ችግር አስካልደረሰበን ድረስ ነው የሚል ነበር። ኢዮብ በደረሰበት ሁኔታ እግዚአብሔር ሰጠው እግዚአብሔርም ነሣ፤ የእግዚአብሔር ስም የተባረክ ይሁን (1:21) በማለት እግዚአብሔርን አልበደለም። ሆኖም ከመከራው ብርታት የተነሣ ለምን ተወለድሁ፤ ለምንስ አልሞትም (3:20-) አያለ ይጠይቅ ነበር። ኢዮብ እግዚአብሔርን አልካደም ግን ተጠራጠረው፤ መሞትንም ፈለገ (3:11፤ 7:19)፤ የእግዚአብሔርንም የጽድቅ ባሕርይ ጠየቀ (40:8)።

2. የባልንጀሮቹ ምክር:- ሦስቱ ባልንጀሮቹ ኤልፋዝ፤ ብልዳዶስና ሶፋር ከእርሱ ጋር አንድ ላምንት ከቆዩ በኋላ በሦስት ዙር ኢዮብን ለመምክር ጀመሩ። ምክራቸውም የመጀመሪያው ከ3-14፤ ሁለተኛው ከ15-21፤ ሦስተኛው ከ22-31 ይገኛል። ሦስቱም ባልንጀሮቹ ለኢዮብ የሰጡት ምክር በአጠቃላይ ሲታይ መከራ ሁሉ የሚመጣው በኃጢአት ምክንያት ነው የሚል ነበር። የሦስቱ ምክር የአውነትና የሰህተት ድብልቅ አለበት። ለምሳሌ ኤልፋዝ ጻድቁን አይጥልም ማለቱ ልክ ነው (8:20)። በ5:11-13

የተናገረውም በ1ቆሮ 3:19 ተጠቅሶአል። ሆኖም ኢዮብ መከራ የተቀበለው በኃጢአቱ ምክንያት ነው ማለታቸው በ2:3 ስለ ኢዮብ ከተነገረው ጋር ይቃረናል። ኢዮብም እነዚህን የምታስጨንቁ አጽናኞች (16:2) አላቸው። ሦስቱን ባልጀሮች እግዚአብሔር ገለጸቸው (42:7)። በመጨረሻ የተናገረው ከሁሉም ታናሽ የሚሆን የኤሊሁ ምክር (32-37) ከሦስቱ የተሻለ ነበር። እግዚአብሔር ሰውን በመከራ ውስጥ ያስተምረዋል፤ እግዚአብሔር መልካም ነው (33:24)፤ እግዚአብሔር አይሳሳትም (34:12)፤ እግዚአብሔር ታላቅ ነው (36:26) የሚል ነበር።

3. የእግዚአብሔር ንግግር። እግዚአብሔር ለኢዮብ ሲመልስለት ሲጀምር ሁሉን አዋቂነቱን በተፈጥሮ ምሳሌነት ይነግረዋል። እንዲሁም የእርሱን ታላቅነትና የሰውን ትንሽነት ያሳያል። ኢዮብ ለምን በመከራ ውስጥ እያለፈ እንደሆነ አላብራራለትም፤ ከእርሱ ጋር መከራከሩንም አልወደደለትም (40:2)። እግዚአብሔር በኃይሉ ታላቅ፤ በመፍጠር ሥራ ጥበበኛ እንደሆነ (40) ሲገልጽለት ኢዮብ መልስ ያጣል። መከራውም የእግዚአብሔርን ታላቅነት የበለጠ እንዲያውቅ ምክንያት ሆነው። እጅግ ብዙ የማያውቀው ነገር እንዳለ ኢዮብ ተገነዘበ።

ሰው ከእግዚአብሔር ጋር መከራከር፤ ወይም እግዚአብሔርን «ለምን» ብሎ መጠየቅ እንደማይገባው አስተዋለ። እግዚአብሔርንም «እነሆ፤ እኔ ወራዳ ሰው ነኝ፤ የምመልስልህ ምንድር ነው? እጄን በአፌ ላይ እጭናለሁ (40:3-4) አለ። ሦስቱ ባልንጀሮች ኢዮብን መልካም ምክር ባለመምከራቸው እግዚአብሔር ገለጸቸው፤ ኢዮብም እንዲጸልይላቸው አደረገ። በመጨረሻም ኢዮብን በብዙ በረከትና በረጅም ዕድሜ ባረከው።

ክርስቶስ በመጽሐፈ ኢዮብ፡-

ኢዮብ በመከራ ውስጥ በያልፍም የሚዋጀው (የሚታደገው) እንደሚመጣ «እኔን ግን የሚቤዠኝ ሕያው እንደ ሆኑ በመጨረሻም ዘመን በምድር ላይ እንዲቆም፤ ይህ ቁርብቴም ከጠፋ በኋላ፤ በዚያን ጊዜ ከሥጋዬ ተሰይቼ እግዚአብሔርን እንዳይ አውቃለሁ። እኔ ራሴ አየዋለሁ፤ ዓይኖቼም ይመለከቱታል፤ ከእኔም ሌላ አይደለም። ልቤ በመናፈቅ ዝሎአል (19:25-27) በማለት ተናገረ። ከሞት በኋላ ሕይወት እንዳለ ተረድቷል። ሕይወት ክርስቶስ ነው (ዮሐ 11:25)። ከትንሣኤ በኩር ኢየሱስ ክርስቶስ ነው (1ቆሮ 15:20)።

ዋና ትምህርት፡-

የእግዚአብሔር ልዕልና ታማኝነቱና ክፉን ወደ መልካም መቀየሩ። ሰይጣን አቅሙ የተገደበ በመሆኑ በቅዱሳን ላይ ለሚያመጣው መከራ አስቀድሞ እግዚአብሔርን እንደሚያስፈቅድ ከሱቃ 22:31-32 እንገነዘባለን። ከገደቡም ማለፍ አይቻልም። እግዚአብሔርም ደግሞ ነገሮችን ከዘላለም አንጻር ይመለከታል። ስለዚህ በሰው ላይ የሚመጣው መከራ (ሕመም) በሰይጣንም ሥራ ሲሆን ስለሚችል ለሁሉ ሳይንሳዊ ምክንያት መለጠት አይቻልም ማለት ነው። እግዚአብሔር ከወደደ በሰው ሕይወት ላይ የሚሆኑ ነገሮች ለምን እንደሚሆኑ ሲገልጽልን ይችላል። ባይገልጽልንም ልዑል እግዚአብሔርን «ለምን» ብለን ልንጠይቅው አንችልም። እግዚአብሔር ታላቅነቱን ለኢዮብ ሲያሳውቀው ሲጀምር የጠየቀው ምድርን በመሠረትሁ ጊዜ አንተ ወዴት ነበርህ? (38:4) በማለት ነው። ኢዮብ ስዚህ ምንም መልስ አልነበረውም። እግዚአብሔር ለሰይጣን ሲፈቅድም ለእርሱ ክብር የሚያመጣለትን መንገድ ስለሚያውቅ ነው። መጽሐፍ ኢዮብ እንደ ታገሠ ሰምታችኋል፤ ጌታም እንደ ፈጸመለት አይታችኋል፤ ጌታ እጅግ የሚምር የሚራራም ነውና (ያዕ 5:11) እንደሚል ልዑል እግዚአብሔር ለኢዮብ በመጨረሻው በብዙ እጥፍ መልካም አደረገለት። በደረሰብህ መከራ የእግዚአብሔርን መልካምነት ሳታይ ለመሞት አትመኝ (6:9)።

ጽኑ እምነት እግዚአብሔር ሁልጊዜም መልካም መሆኑን መገንዘብ ነው። እግዚአብሔርን በመፍራት በሚኖር ሰው ላይ እግዚአብሔር ሳያውቀውና ሳይፈቅደው የሚመጣ ነገር የለም። ሲፈቅድም በገደብ ስለሚሆንና ሁሉም በቁጥጥሩ ሥር ስለሆነ ልጆቹ ፍጹም እንዲታመኑበት ይፈልጋል። እግዚአብሔር ስለሚያደርግልን ነገር ሳይሆን ስለ እርሱነቱ ልንታመንበት ይገባል። ሰው ለሚደረሰበት ነገር ሁሉ ወዲያውኑ ማብራሪያ ሳያገኝ ይችላል። እግዚአብሔር ሁሉን ነገር አይገልጽምና በእምነት ካልሆነ በቀር ሕይወት ከሰው መረዳት በላይ የሆነ እንቅፅልሽ ይኖረዋል። ስለዚህ እግዚአብሔር ለእኛ ያለውን ፍቅር በሚያደርግልን ነገር ብቻ የምንሰካው ከሆነ ባልተደረገልን ጊዜ እንደ ኢዮብ ሚስት «ሰይብና ሙት» የሚለን በዙሪያችን ቅርብ ነው። እምነት የሚታወቀው በፈተና ውስጥ ሲታለፍ ነው (ሮሜ 16:10)።

ለይጣን ዛሬም በመክለሱ ቀጥሏል፤ አለተዋይ ለው
ከወጥመዱ ያመልጣል። ከአዳም ዘመን ጀምሮ ለይጣን አሳችና
ዛሬም የወንደሞች ከሳሽ ነው (ዘፍ 3:1-7፤ ራእ 12:9)።
በመንፈሳዊው ዓለም ሁልጊዜ ያለ አረፍት ቀንና ሌሊት
ይሠራል። በምድር ዙሪያ ይዞራል። እነማን በእግዚአብሔር አጥር
ውስጥ እንደሚኖሩም ያውቃል (1:10)። በዚህ ሥራው እስከ
መጨረሻው ዘመን ይቀጥልበታል (ራእ 12:10፤ 1ጴጥ 5:8)።
አምላካችን ግን እግዚአብሔር ይገሥጽሁ እያለውና ነጭ ልብስም
እያለበለን (ዘክ 3:2) ያኖረናል። እኛም ለው ያለውን ሁሉ ስለ
ሕይወቱ ይለጣል። ...ይሰድብሃል (ኢዮ 2:4-5) በሚለው
የሰይጣን ማጥመጃ ስልት እንዳንገባና ዋናውን ነገር ረስተን
እግዚአብሔርን የምንክተለው በሥጋ ስለሚገኝ «በረከት» ብቻ
እንዳይሆን በእጅጉ ማተዋል ይገባናል።

ለሁሉም (ሕመም) መድኃኒቱ አንድ አይሆንም። የኢዮብ
ሦስቱ ባልንጀሮች ወደ እርሱ መምጣታቸውና ለማጽናናት ለባት ቀን
አብረውት መቆየታቸው ጥሩ ነገር ሆኖ ላለ ምክራቸው ግን
ለኢዮብ መከራ መነሻውን ከሚያውቀው ከእግዚአብሔር ዘንድ የተገኘ
አልነበረም። ኢዮብን «በመከራ ውስጥ የምታልፈው ከኃጢአትህ
የተነሣ ነው» የሚለው አስተሳሰብ በዘፈኑ እውነት ላይ የተመሠረተ
ነው። በእርግጥ ለው የዘራውን ያጭዳል (ገላ 6:7፤ መዝ 37:25)፤
ሆኖም የኢዮብ መከራ ግን የኃጢአት ፍሬ አልነበረም። በቅዱሳን
ላይ የሚመጣ መከራ ሁልጊዜ በኃጢአት ምክንያት የመጣ ቅጣት
ላይሆን ይችላል። እግዚአብሔርን የሚፈሩም እንደ ኢዮብ በመከራ
ውስጥ ሊያልፉ ይችላሉ። ለዚህም ኢዮብ እኔ ደግሞ አንደ እናንተ
እናገር ዘንድ ይቻለኝ ነበር፤ ነፍሳችሁ በነፍሴ ፋንታ ቢሆን ኖሮ፤
እኔ በእናንተ ላይ ቃል ማሳካት፤ ራሴንም በእናንተ ላይ መነቅነቅ
በተቻለኝ ነበር (16:4) አላቸው።

ለውን ለመምከርና ለማጽናናት የሚያስብ ለው «የችግርህን መነሻ
እኔ አውቃለሁ» ብሎ ከመጀመሩ በፊት ለለው ችግር ሁሉ በቂ
መልስ እንደሌለው በመገንዘብ እግዚአብሔር ስለዚያ በችግር ላይ
ስላለ ለው የሚናገረውን በጸሎት ማድመጥ ይጠቅማል። ያለዚያ
ከመናገር ይልቅ ዝምታ የበለጠ ያጽናናል (13:5)። አኛ ምክር
አዳዮች አይደለንም። ድንቅ መካር ክርስቶስ ብቻ ነው (ኢሳ
9:6)። ሌላውን ለው ስንወቅስ እግዚአብሔር ያነጸውን እንተ
አታርክለው (ሐዋ 10:15) እንደተባለው ዓይነት እንዳይሆንብን
መጠንቀቅ ይገባናል።

ምዕራፍ 19:- መዝሙረ ዳዊት

ጸሐፊው፡- ዳዊትና ሌሎች ናቸው። የ100 መዝሙሮች ጸሐፊ
በየመዝሙሩ መጀመሪያ ላይ ተመልከቱአል። ዳዊት 73፤ አሳፍ
12፤ ቆሬያውያን 11፤ ለሎሞን 2፤ ሙሌ 1፤ ኢታን 1
መዝሙሮች ሊጽፉ የተቀሩት 50 መዝሙሮች በማን እንደተጻፉ
አልተገለጸም። ሆኖም ለምሳሌ በሐዋ 4:25 እና ዕብ 4:7
መሠረት መዝ 2 እና 95 በዳዊት እንደተጻፉ ስለተገለጸ
ቀሪዎቹም በዳዊት የተጻፉ ሊሆኑ ይቻላሉ።

የተጻፈበት ጊዜ፡- ከ1400-500 ዓ.ዓ.። መዝሙሮቹ በተለያዩ
ጸሐፊዎች የተጻፉ ስለሆኑ ጊዜው ይለያያል። ከሁሉም
የሚቀድመው በሙሌ የተጻፈው መዝ 90 ከ1400 ዓ.ዓ.
እንደሚሆን ሊገመት የዳዊት መዝሙሮች ደግሞ ከ1020-975
ዓ.ዓ. ባለው ጊዜ እንደሆነ ይታሰባል። እንዲሁም ከምርኮ
ስለመመለስ የሚናገሩት መዝ 126ና 137 ከ500 ዓ.ዓ. በፊት
እንደተጻፉ ይገመታል።

የመጽሐፉ ስያሜ፡- መጽሐፉ «በእስራኤል ዘንድ መልካም
ባለቅኔ በሆነው በእሌይ ልጅ ዳዊት» (2ሳመ. 23:1) የተለየ መ
ነው። በዕብራይስጥ ተሃሊም⁵¹ ወይም ውዳሌ ይባላል።
የመዝሙረ ዳዊት አጻጻፍ፡ ፓራራሊዝም⁵² የተሰኘ የአጻጻፍ ስልት
ይጠቀማል። ፓራላሊዝም ማለት አቻ ዘይቤ ወይም እኩያ አባባል
እንደ ማለት ነው።

ዋና ሰዎች፡- ዳዊት፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ።

⁵¹ *Sepher Tehillim* (book of praises). Gk: *Psalmoi* - "songs to the accompaniment of a stringed instrument."

⁵² መዝሙረ ዳዊት የተለያዩ የፓራራሊዝም (ደግሞሽ ወይም ንጽጽር) የአጻጻፍ ስልቶችን ይጠቀማል። እነዚህ Parallelism ዓይነቶች
Synonymous/repeat (ተመሳሳይ), antithetical/contrast (ተቃራኒ)
synthetical/ progressive (ተደጋጋሪ/የሚያደግ ሀሳብ) ይባላሉ።

ዋና ሀሳብ፡- ምስጋና የሚገባውን አግዚአብሔርን ማመስገንና ማወደስ ነው። መዝሙረ ዳዊት ብዙ ጸሎቶችን በመዝሙር ስለሚገልጽ የመዝሙር-ጸሎት ሊባልም ይችላል። የአግዚአብሔር ስም በሁሉም መዝሙሮችና በአጠቃላይ 1200 ጊዜ ተጠቅሶአል። ይህም በሀዘንም ጊዜ ቢሆን (መዝ 74) ወይም በሃሌ ሉያ (መዝ 150) የዝማሬ ትኩረቱ አግዚአብሔር መሆኑን ያመለክታል። አግዚአብሔር ካልተመለከነ መንፈሳዊ መዝሙር የለምና። መዝሙረ ዳዊት ከመጽሐፍ ቅዱስ ሰፊው መጽሐፍ ሊሆን ረጅሙ ምዕራፍ ምዕ 119 ነው። ስው ላለበት የተሰያየ ሁኔታ ሁሉ ለውስጥ ልቡ የሚናገር መጽሐፍ ስለሆነ ስዎች በብዛት የሚያነቡት መጽሐፍ ነው። መዝሙረ ዳዊት በአዲስ ኪዳን 81 ጊዜ ተጠቅሶአል።

ተደጋጋሚ ቃል፡- ውዳሌ (ምስጋና) 166 ጊዜ፤ በረከት፤ ይባረክ፤ ባርኩ 100 ጊዜ ያህል፤ ጽድቅ (ጸድቅ) 130 ጊዜ።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች፡-

♦ (ምስጋና ነው በክፉዎች ምክር ያልሄደ፤ በኃጢአተኞችም መንገድ ያልቆመ፤ በዋዘኞችም ወንበር ያልተቀመጠ። ነገር ግን በአግዚአብሔር ሕግ ደስ ይለዋል፤ ሕጉንም በቀንና በሌሊት ያስባል) (1:1-2)።

♦ «አቤቱ ጌታችን፤ ስምህ በምድር ሁሉ እጅግ ተመስገኑ» (8:9)።

♦ «አግዚአብሔር አረኛዬ ነው፤ የሚያሳጣኝም የለም። በስመስመ መስክ ያሳድረኛል፤ በዕረፍት ውኃ ዘንድ ይመራኛል። ነፍሴን መሰላት፤ ስለ ስሙም በጽድቅ መንገድ መራኝ። በሞት ጥላ መካከል አንኳ ብሄድ አንተ ከአኔ ጋር ነህና ክፉን አልፈራም፤ በትርህና ምርኩዝህ እነርሱ ያጸናኑኛል። በፊቱ ገበታን አዘጋጅህልኝ በጠላቶቼ ፊት ለፊት ራሴን በዘይት ቀባህ፤ ጽዋዬም የተረፈ ነው። ቸርነትህና ምሕረትህ በሕይወቴ ዘመን ሁሉ ይከተሉኛል፤ በአግዚአብሔርም ቤት ለዘላለም አኖራለሁ (23:1-6)።

♦ «አሕዛብ ሁላችሁ፤ አግዚአብሔርን አመስግኑት፤ ወገኖችም ሁሉ ያመስግኑት፤ ምሕረቱ በእኛ ላይ ጸንታለችና፤ የአግዚአብሔርም እውነት ለዘላለም ትኖራለች» (117:1-2)።

♦ «ጥልማሳ መንገዱን በምን ያነጻል? ቃልህን በመጠበቅ ነው። በፍጹም ልቤ ፈለግሁህ፤ ከትእዛዝህ አታርቀኝ። አንተ አንዳልበድል፤ ቃልህን በልቤ ሰወርሁ» (119:9-11)።

♦ «እስትንፋስ ያለው ሁሉ አግዚአብሔርን ያመስግን»። ሃሌ ሉያ (150:6)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- ብዙዎች 150 መዝሙሮች የያዘውን መጽሐፍ በ5 የመጽሐፍ ክፍሎች ይከፍሉታል። አያንዳንዱ የመጽሐፍ ክፍል የሚጨርሰው በምስጋናና ውዳሌ ነው። መጽሐፉን ከፔንታቴክ መጻሕፍት ጋርም በማዛመድ የሚከፍሉት አሉ።

1. መጽሐፍ 1፡ ለሰ ስውና ተፈጥሮ (1-41) - ዘፍጥረት
2. መጽሐፍ 2፡ ስለ አስራኤልና ነጻ ስለ መውጣት (42-72) - ዘጸዓት
3. መጽሐፍ 3፡ ለሰ አምልኮና ቤተ መቅደስ (73-89) - ዘሴዋውያን
4. መጽሐፍ 4፡ በምድር ላይ ጉዞ (90-106) - ዘጉልቁ
5. መጽሐፍ 5፡ የአግዚአብሔር ቃልና ውዳሌ (107-150) - ዘዳግም

እንዲሁም በመዝሙሮቹ ይዘት ለምሳሌ ያህል በሚከተለው መንገድ ይሰባስባሉ።

- ♦ መሲሐዊ መዝሙሮች- 2፤ 8፤ 16፤ 22፤ 31፤ 34፤ 35፤ 40፤ 41፤ 45፤ 68፤ 69፤ 72፤ 102፤ 110፤ 118። ስለ ክርስቶስ የተነገሩ ትንቢቶችን ይዘዋል።
- ♦ ስለ ፍጥረትና ተፈጥሮ መዝሙሮች፡- 8፤ 19፤ 104
- ♦ የአስራኤል ከባርነት ነጻ ስለ መውጣት መዝሙሮች፡- 78፤
- ♦ የሃሌሉያ ውዳሌ መዝሙሮች፤ 8፤ 97፤ 100፤ 106፤ 113፤ 115፤ 117፤ 135፤ 136፤ 146፤ 150
- ♦ የጸሎት፡- 3፤ 55፤ 79፤ 80፤ 86፤ 123
- ♦ የንስሐ፡- 32፤ 51፤ 103
- ♦ ስለ ፍትህ- 2፤ 7፤ 14፤ 26፤ 37፤ 49፤ 58፤ 82፤ 94፤ 145
- ♦ ስለ ጥበቃ- 3፤ 4፤ 7፤ 16፤ 17፤ 18፤ 23፤ 27፤ 31፤ 91፤ 121፤ 125
- ♦ ስለ ብቸኝነት፡- 9፤ 10፤ 12፤ 13፤ 27፤ 40፤ 43
- ♦ ስለ ምሪት፡- 1፤ 5፤ 15፤ 19፤ 25፤ 32፤ 48

ክርስቶስ በመዝሙር ዳዊት መጽሐፍ፡-

መዝሙር ዳዊት ስለ ክርስቶስ የተነገሩ በርካታ ትንቢቶችና ምሳሌዎችን ይዟል። ሠንጠረዥ 23 ስለ ክርስቶስ የተነገሩና በእዲስ ኪዳን የተፈጸሙ ትንቢቶችን ያሳያል።

ሠንጠረዥ 23

ስለ ክርስቶስ በመዝሙር የተነገሩና በእዲስ ኪዳን የተፈጸሙ ትንቢቶች

ስለ ክርስቶስ የተነገረው	መዝሙር	እዲስ ኪዳን
1. መወለዱ	104:4	ዕብ 1:7
2. ዳዊት ልጅ መሆኑ	89:3-4፤ 35-36	ማቴ 20:30፤ 22:41
3. የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑ	2:7	ዕብ 1:5፤ 6
4. መከራ መቀበሉ	8:4	ዕብ 2:6፤ 1ቀሮ 15:27
5. መስኮትነቱ	45:6	ዕብ 1:8
6. አገልግሎቱ	69:9	ዮሐ 2:17
7. የአባቱን ፈቃድ ለማድረግ መጣ	40:6-8	ዕብ 10:5-7
8. መጠላቱ/ መገፋቱ	118:22	ማቴ 21:42
9. አልፎ መሰጠቱ	41:9	ዮሐ 13:18
10. መሰቀሉ	22	ማቴ 27:39፤ 43፤ 46፤ ሉቃ 23:35፤ ዮሐ 19፤ ዕብ 2:12
11. አጥንቱ አይሰበርም	34:20	ዮሐ 19:36-37
12. ትንሣኤው	16:8-10	ሉቃ 24:5-7፤ ሐዋ 2: 25-32
13. ዕርጉቱ	68:18	ኤፌ 4:8
14. መግዛቱ	102:26	ዕብ 1:11
15. አሳልፎ መስጠት	41:9	ሉቃ 22:48፤ ዮሐ 13:18
16. ለመኖረድ ይመለሳል	96:13	1ተሰ 1:10
17. የዘላለም ካህን-ንጉሥ ነው	110:4	ዕብ 6:20፤ 5:6

ዋና ትምህርት፡-

የእግዚአብሔርን ትእዛዝ በመጠበቅ የሚጠቀመው ጠባቂው ነው። ፍጹም፤ የታመነ፤ ቅን፤ ብሩህ (19:7-8) የሆነው የእግዚአብሔር ቃል ለነፍስ መመለስ፤ ለጥበብ፤ ለልብ ደስታ፤ ለዓይን ብርሃን ፍቱን መድኃኒት ነው። እጅግ ክቡርና ጣፋጭም ነው። ይህን ተረድቶ የሚጠብቀው (የሚኖርበት) ጥቁሙን የተረዳ ሰው ነው።

የእግዚአብሔር እረኝነት ሙሉ ነው። የእረፍት፤ የመመለስና የምሪት ፍላጎታችንን የሚሞላ፤ ሞትን ሳይቀር የሚያስፈራንን ዝም የሚያስኘልን፤ በዕድሜ ዘመናችን ሁሉ በበጎ ነገር የሚያጠግብን መልካም እረኛ እግዚአብሔር ነው (መዝ 23)። ለእርሱ ሃሌሉ ይሁን።

ሃሌሉ ያ- ምስጋና ለሚገባው ጌታ። ዳዊት የመዘምራንን አገልግሎት በእግዚአብሔር ቤት አስጀመረ (1ዜና 6:31፤ 15:16)። ዳዊት ራሱ በእግዚአብሔር ፊት ይዘምራል (2ሳሙ 6:14)። በተቸገረም ጊዜ የውስጥ ስሜቱን በዝማሬ ለእግዚአብሔር ይገልጻል። ምስጋና የሚገባውን እግዚአብሔርን እጠራለሁ ክጠላቶቼም እድናለሁ (መዝ 18:3)። መላእክትም በበጎ ፊት ወድቀው ለተገባው ...እያሱ እዲስን ቅኔ ይዘምራሉ (ራእ 5:8-11)። እኛም ሰዚህ ጌታ ዘወትር ምስጋና ልናቀርብለት ይገባናል።

ምዕራፍ 20:- መጽሐፈ ምሳሌ

ጸሐፊው:- የንጉሥ ዳዊት ልጅ ሰሎሞን ነው (1:1፤ 10:1፤ 25:1)። እንዲሁም አገር (30)ንና ልሙሌል (31)ን ሁለቱን ምሳሌዎች ጽፏል። ሰሎሞን ሦስት ሺህ ምሳሌዎች ተናገረ፤ መጋልዩም ሺህ እምስት ነበረ (1ነገ 4:32)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 950-700 ዓ.ዓ.። የንጉሡ ሕዝቅያስ ሰዎች ሰላሰባሰቧቸው ምሳሌዎች በ25:1 ስለሚናገር መጽሐፉ በ950 ዓ.ዓ እካባቢ በሰሎሞን ተጽፎ 700 ዓ.ዓ እካባቢ ባለው ጊዜ እንደተጠናቀረ ይታሰባል።

የመጽሐፉ ስያሜ:- ምሳሌ የሚለው ከመጽሐፉ ይዘት የተወሰደ ነው (1:1)። «ምሳሌ» በዕብራይስጥ ማሻል⁵³ ማለትም መሳይ፤ እምሳይ፤ መምሳል፤ የሚል ሀሳብ ኖሮት በምሳሌ የተነገረ የጥበብ ንግግር ነው። («ቅጥር እንደሌላት እንደ ፈረሰች ከተማ፤ መንፈሱን የማይከሰክል ሰው እንዲሁ ነው» (25:28) ሲል ራሱን የማይቆጣጠር ሰው ቅጥሯ በፈረሰ ከተማ ተመስሏል ለማለት ነው)።

ዋና ሰዎች:- ሰሎሞን፤

ዋና ሀሳብ:- ከጥበብ ሁሉ በላይ እግዚአብሔርን መፍራት ነው። ሰዎች በየዕለቱ ከእግዚአብሔር ጋር እንዴት መጓዝ እንደሚገባቸው ተግባራዊ ምክር ይሰጣል። መጽሐፉ ስለ ኃጢአት፤ ፍቅር፤ ገንዘብ፤ ፍርድ፤ ልጆች፤ ሀብት፤ ድህነት፤ ትዕቢት፤ ምላስ፤ ቅጣት፤ ስንፍና፤ ጓደኛ፤ ሞት፤ ወዘተ በሚሉ በርካታ የሕይወት ርዕሶች ሰው እንዴት በጥበብ መኖር እንዳለበት ጠቃሚ ምክርና ትምህርት ይሰጣል። በነገር ውጥረት ውስጥ

⁵³ Hb: mashal, comes from a root meaning "to be like," or "to represent." fromma - "to be like, represent"- means "parallel," "similar," or "a comparison." . mashal, comes from a root meaning "to be like," or "to represent." ምሳሌ- ለግንዛቤ በሚያመች አነጋገር ማለት ነው።

ለሚኖር ሰው ነገርን ለማሸነፍና በሰልጥ ለመኖር የጥበብ ማሳደር ነው። መጽሐፉ በእዲስ ኪዳን 60 ያህል ጊዜ ተጠቅሶአል።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ:- ጥበብ ወይም ጥበበኛ 85 ጊዜ ሲገኝ 70 ጊዜ ከተጻፈው ጻድቅ ወይም ጽድቅ ከሚለው ጋር የተያያዘ ነው። በአንጻሩ ጥፋት የሚለው 85 ጊዜ ሲገኝ ከእርሱ ጋር የተገናኘው ሰነፍ ወይም ሰንፍና 71 ጊዜ ይገኛል።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

- ✦ የጥበብ መጀመሪያ እግዚአብሔርን መፍራት ነው (1:7)።
- ✦ «በፍጹም ልብህ በእግዚአብሔር ታመን፤ በራስህም ማስተዋል እትደገፍ፤ በመንገድህ ሁሉ እርሱን እወቅ፤ እርሱም ጎዳናህን ያቀናልሃል። በራስህ እስተያየት ጠቢብ እትሁን፤ እግዚአብሔርን ፍራ፤ ከከፋትም ራቅ (3:5-7)።
- ✦ የእግዚአብሔር ስም የጸና ግምብ ነው፤ ጻድቅ ወደ እርሱ ሮጦ ከፍ ከፍ ይላል (18:10)።

የመጽሐፉ እከፋፈል:- መጽሐፉን እንደሚከተለው በ4 ክፍሎች ማየት ይቻላል።

1. የጥበብ ምንነትና ክብርነት - በእባትን ልጅ መካከል የተደረገ ንግግር (1-9)
2. የሰሎሞን ምሳሌዎች (10-24)
3. በሕዝቅያስ ሰዎች የተቀዱ የሰሎሞን ምሳሌዎች (25-29)
4. የአገርና ልሙሌል ምሳሌዎች (30-31)

የመጽሐፉን መልእክት ባጭሩ ለመረዳት ጥቂት ርዕሶች እንደሚከተለው ቀርበዋል።

ጥበበኛ ሰው። በእግዚአብሔር የሚታመን እንጂ በራሱ ማስተዋል የማይደገፍ፤ ከእግዚአብሔር ጋር የጠበቀ ግንኙነት አለው (3:5-6፤ 11:14፤ 15:22፤ 16:9)። ጥበበኛ ሰው መስከታዊ ምሪትን ይጠይቃል። እግዚአብሔር ምሪትን እርሱን በሚፈሩ ባልጆሮች በኩልም ይሰጣል። ጥበበኛ ሰው ትሑት የሆነ (15:25፤ 16:18-19፤ 21:4)፤ ከኃጢአት የራቀ (6:16)፤ በሚዛን ታማኝ የሆነ (11:1፤ 16:11)፤ በሥራው ትጉህ የሆነ ነው (20:13፤ 24:33-34)።

የሀገር አመራር ጥበብ። እግዚአብሔር በሀገር መሪዎች ላይ ልዑል ነው (8:15-16፤ 21:1-2)። ለሐዘቢ በፍትህ ማስተዳደር ይገባቸዋል (31:1-9)። እግዚአብሔር ጽድቅን እንደሚወድና ኃጢአትን እንደሚቀጣ ሁሉም ሰው ሊያውቅ ያስፈልጋል (11:11፤ 14:34)። ጥሩ አመራር ባለበት ሰላም አለ (11:14)፤ ሕዝብን ሁሉ የሚጠቅም ነገር ይሠራል (24:3)፤ ለሕዝቡም ደስታ ይሆናል (29:2)።

የቤተሰብ አስተዳደር ጥበብ። ልባም ሚስት ከእግዚአብሔር የምትለጥ በረከት ናት (18:22፤ 19:14)። ወላጆች ለልጆቻቸው መልካሙን መንገድ ማሳየት አለባቸው (22:6)፤ በሥርዓትም ማሳደግ ይገባቸዋል (13:24፤ 22:15፤ 23:13)። ልጅን በማሄድበት መንገድ ምራው ባደገ ጊዜ ከእርሷ ፈቀቅ አይልም (22:6)። ልጆችም ወላጆቻቸውን ሊያከብሩና ሊሰሙላቸው ይገባል (1:18-19)።

ልባም ሴት። መልካም ሚስት ናት (31:11-12፤ 23-24)፤ ቤቷን ትሠራለች (14:1) ለልጆቿ መልካም እናት ናት (31:14-15፤ 18፤ 21፤ 27)። ለሌላው ሰው ግድ ይላታል (31:11-12፤ 23-24)፤ በንግግሯ ጥበባ ነች (31:26)፤ ባሏ እንዲከናወንለች ትረዳዋለች (31:23)። ይህ ሁሉ መልካምነት እግዚአብሔርን ከመፍራቷ የሚገኝ ነው (30)። ተላላ ሴት ግን ተጨቃጫቂ ነች፤ እረፍት አትሰጥም (21:19፤ 25:24፤ 27:15-16)።

ከጓደኛ ጋር የመኖር ጥበብ። የወዳጆችን ቁጥር መመጠን ከቅርቦችም ጋር መጠጋጋት መልካም ነው (18:24)። መልካም ወዳጅ ራስን ለማስተካከል ይጠቅማል (27:14)፤ እውነተኛ ወዳጅ ቢያቆስልም ለመርዳት ነው (27:6)። ወደ ክፋት ከሚመሩ ወዳጆች ራቅ (1:10-19)። የሀብት ብዛትን በማየት የሚመጣ ወዳጅነት ጎጂ ነው (19:4)። ወዳጅነትም ቢሆን ልክ አለው (16:28፤ 17:9)።

የገንዘብ አያያዝ ጥበብ። ገንዘብን ለጽድቅ አውለው፤ በክንቄ አታባክን (10:16)፤ ለጋስ ሁን (11:24፤ 25፤ 22:9) ከራስህ ጥቅም ይልቅ የሌሎችን አስቀድም (11:26)፤ ብልጣ ብልጥ አትሁን (17:18፤ 22:26-27)፤ ጉቦ አትቀበል (17:23)፤ ችግረኞችን አርዳ (19:17፤ 21:13፤ 22:9)፤ ለወደፊቱ ብለህም ቆጥብ (21:20)፤ ለመበደር አትቻክል (22:7)።

የምላስ (አንደበት) ዓይነቶች። አራት ዓይነት አንደበቶች አሉ።

1. አንደበታቸውን የሚገቱ፤- ከመናገራቸው በፊት የሚያስቡ፤ ራሳቸውን የሚገዙ (10:19፤ 11:12-13፤ 12:16፤ 13:3) ጥበባኞች ናቸው።
2. ተገቢውን ቃል የሚናገሩ፤- ቃላቸው ደስ የሚያሰኝ፤ ለፈውስ የሚሆን (10:32፤ 12:18፤ 25፤ 15:23፤ 26) ጥበባኞች ናቸው።
3. ጠማማ ንግግር የሚናገሩ፤- ነውረኛና ሐሜተኛ አንደበት ያላቸው ናቸው (6:12-14፤ 8:13፤ 16:28፤ 18:8፤ 25:18)። ይህ የጥበብ መጉደል ነው።
4. ሐሰተኛ አንደበት ያላቸው፤- ተላዳቢ ምላስ ያላቸው፤ በግደየለሽነት የሚናገሩ (10:18፤ 32፤ 11:9፤ 12:16፤ 18፤ 15:4)። እነዚህ ሰነፎች ናቸው። ከመናገር ይልቅ ማድመጥን ወደድ (15:1-2፤ 20:19፤ 26:20) ጥበብ ነው።

ክርስቶስ በመጽሐፈ ምዕላ።

«ወደ ለማይ የወጣ የወረደስ ማን ነው? ነፋስንስ በእጁ የጨበጠ ማን ነው? ውኃንስ በልብሱ የቋጠረ ማን ነው? የምድርን ዳርቻ ሁሉ ያጸና ማን ነው? ይህን ታውቅ እንደ ሆንህ፤ ስሙ ማን የልጁስ ስም ማን ነው? (ምላ 30:4)። ይህ የመለኮት መግለጫ ነው። ስሙ እግዚአብሔር የልጁ ስም ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። እንዲሁም ምዕ 8 ጥበብ «እኔነት» ባለው ሰው ምላሌ ተገልጿለች። መለኮታዊ ነች (22-31)፤ ሕይወትን የምትሰጥ ናት (35-36)፤ ጽድቅ (8-9)፤ ለሚፈልጉት የምትገኝ (1-6፤ 32-35)። ይህ ጥበብ ሁሉ በእርሱ ስላለው (ቆላ 2:3)፤ በሥጋ ስለተገለጠው ክርስቶስ ያመለክታል። እርሱ ጥበባችን ነው (1ቆሮ 1:24፤ 30)።

ዋና ትምህርት፡-

ጥበብ በጽድቅ በመኖር ይገኛል። ጽድቅ እግዚአብሔርን በመፍራት መኖር ነው። እግዚአብሔርን መፍራት ለእርሱ የሚገባውን አክብሮት መስጠት ነው (10:27፤ 14:26-27፤ 15:16፤ 16:6፤ 19:23፤ 28:14)፤ ከክፉ መራቅ ነው (8:13፤ 16:6)። ይህን የዕድሜ ክልል ሕይወስነውም። እግዚአብሔርን መፍራት የጥበብ መጀመሪያ ነው (1:7፤ 2:5፤ 9:10፤ 15:33)።

ወደ ሕይወት ይመራል (14:27)፤ የጸሎት መልስ ያስገኛል (1:29)፤ ዕድሜን ያረዝማል (10:27)፤ ተስፋን ያድሳል (23:17-18; 15:16) ከሀብት ይልቅ ይሻላል (22:4)። የጥበብን ምንነት ለመገንዘብ የሚከተለው ቀመር ሊያግዝ ይችላል።

ጥበብ = አውቀት + ስልት

ለማያዊ ጥበብ = አውቀት + ስልት + ጽድቅ

አውቀትን በተገቢው ሁኔታ ማዋል ስልት ነው እንበል። አውቀትና ስልት በአንድ ላይ ጥበብ ይሆናሉ። ይህ ጥበብ እግዚአብሔርን በመፍራት (ማለትም በጽድቅ) ሊሆን ለማያዊ ጥበብ ነው። አውነተኛ ጥበብ እግዚአብሔርን ወደ መፍራት ይመራል (2:1-5)። እግዚአብሔር የጥበብ ለጋስ ስለሆነ ለሚለምነው ይሰጠዋል (ያዕ 1:5)። ለሎሞንም ለምኖ ተቀብሏል (1ነገ 3:5-9፤ 12፤ 4:29)።

እግዚአብሔርን መፍራት የሌለበት ሕይወት የስንፍና ኑሮ ነው። ለነፍ ሰው ጋጢአትን አቅልሎ የሚመለከት (14:9)፤ የእግዚአብሔርን ምክር የማይለማ (12:15፤ 15:5)፤ በራሱ (በአውቀት፤ ችሎታ፤ ሀብት) የሚታመን (28:26)፤ የራሱን ሕልም የሚከተል (17:24፤ 18:4)፤ እግዚአብሔርን የሚወቅስ (19:3)፤ ኑሮን ያለ እግዚአብሔር ለመኖር የሚጥር ሰው ነው።

መማር ያላቆመ ሰው ጥበበኛ ነው። ጥበበኛ ሰው ለመማር ይፈልጋል (12:1)፤ ያደምጣል (12:15፤ 21:11፤ 24:6)፤ ምክር ይጠይቃል (13:14፤ 19:20፤ 25:11)፤ ምክርንና ተግሳጽን በደስታ ይቀበላል (10:8፤ 23:12፤ 25:12)፤ የእግዚአብሔርን ምክር በመስማት ጥበብን ይጨምራል (1:5)።

ምዕራፍ 21:- መጽሐፈ መክብብ

ጸሐፊ:- በኢየሩሳሌም የነገሠ የሰባኪው የዳዊት ልጅ ለሎሞን ነው (1:1)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 935 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ:- የጉባዔ ስብከት የሚል ትርጉም ይዟል።⁵⁴ መክብብ ማለት ለባኪ፤ አስተማሪ፤ በሰባኪው ዙሪያ የሚከቡ ለሚወች ወይም የጉባዔ ስብከት ማለት ነው። መደምደሚያ፤ መጨረሻ እንደ ማለትም ይሆናል።

ዋና ሰዎች:- ለባኪው ለሎሞን

ዋና ሀሳብ:- ሕይወት ያለ እግዚአብሔር ከንቱ፤ የከንቱ ከንቱ መሆኑን ማሳየት ነው። ምድራዊ ስኬትን የሕይወት ዓላማና ግብ አድርጎ መኖር ከንቱ ነው። ሕይወት እንፋሎት፤ ጤዛ ነው፤ ያልፋል፤ ይጠፋል።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ:- «ከንቱ» 38 ጊዜ፤ «ለባኪ» 7 ጊዜ፤ «ሁሉ ከንቱ» 6 ጊዜ፤ «የከንቱ ከንቱ» 3 ጊዜ፤ «ከፀሐይ በታች» 29 ጊዜ። «ጊዜ/ዘመን» አለው 39 ጊዜ።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

- ♦ «ለባኪው»:- ከንቱ፤ ከንቱ፤ የከንቱ ከንቱ ሁሉ ከንቱ ነው ይላል (1:2)።
- ♦ «የነገሩን ሁሉ ፍጻሜ እንሰማ፤ ይህ የሰው ሁለንተናው ነውና፤ እግዚአብሔርን ፍራ፤ ትእዛዙንም ጠብቅ። እግዚአብሔር ሥራን ሁሉ የተሰወረውንም ነገር ሁሉ፤ መልካምም በሆነ ክፉም በሆነ፤ ወደ ፍርድ ያመጣዋልና» (12:13-14)።

⁵⁴ Gk ecclesiastes- "assembly" derived from ekkle,sia. "assembly, church." "The Hb- Qoheleth,- "one who convenes and speaks at an assembly," or "an ecclesiastic" or "preacher."

የመጽሐፉ እክፋፈል፡- በ4 በመክፈል አንመለከተዋለን፡፡

1. ዋናው ርዕስ (1:1-3)
2. ሁሉ ከንቱ (1:4-6:12)
3. በከንቱነት ውስጥ ያለ ጥበብ (7:1-12:8)
4. ማጠቃለያ፡- ኑሮ ከፀሐይ በላይ (12:9-14)

1. ዋናው ርዕስ፡፡ መጽሐፉ «ከንተ ከንቱ ከንቱ» በማለት ይጀምራል፡፡ ይህን አንድ ዋና ርዕስ በመውሰድ በቀሪዎቹ ክፍሎች ከተለይዩ የሕይወት ዘርፎች አንጻር ከንቱነቱን አያረጋገጠ ይሄዳል፡፡

2. ሁሉ ከንቱ፡፡ ለሰው ከፀሐይ በታች ምን ትርፍ አለው? ብሎ በመጠየቅ የሁሉን ከንቱነት ያሳያል፡፡ ኑሮ ከፀሐይ በታች አንድ አዙሪት ቀለበት ነው፤ ዘላቂ ትርፍ የሌለው ድካም ብቻ ነው (1:4-11)፡፡ ሰው የሚሠራው ሁሉ ከንቱ ነው (1:14)፤ ጥበብን ፈልግ ግን እርሱም ከንቱ ነው (1:17)፤ ደስታን ፈልግ እርሱም በሆነ ከንቱ ነው (2:11)፤ እውቀትም ከንቱ ነው (2:17፤ 21፤ 23፤ 26)፤ ህብትም ከንቱ ነው (5:8-6:12)፤ ሁሉም ወደ አፈር ይሄዳል (3:20)፤ መጨረሻው ሞት ነው (2:12-23)፤ ሁሉም ሰው ይሞታል (8:9-9:3)፡፡

3. በከንቱነት ውስጥ ያለ ጥበብ፡፡ ከሞት በኋላ ሌላ ሕይወት የለም ብሎ የሚያስብ በዚህኛው ዓለም ለመደለት የሚችለውን ሁሉ ይሞክራል (9:1-10)፡፡ ሞት ሰውን ሁሉ አኩል ያደረገዋልና (8:10-9:6)፤ ስለዚህ ብላ ጠጣ ነው (2:24፤ 3:13፤ 22፤ 5:18-19፤ 8:15፤ 9:7-9፤ 11:9)፡፡ ሆኖም ፍርድ መምጣቱ አይቀርም (3:17)፡፡ ሰው ዘላለማዊ ፍጡር ነው (3:9-11)፤ ስለተሰጠው ሰጦታ ሁሉ በእግዚአብሔር ይጠየቃል (3:12-22)፡፡ ስለዚህ እግዚአብሔርን መፍራት ይገባል (5:1-9)፡፡

4. ኑሮ ከፀሐይ በላይ፡፡ ሰው ምንም ያህል በተድላ ቢኖር፤ ከሞት አያመልጥም፡፡ ሰው ያለውን ሁሉ ሞት ስለሚያጥቀውና ራቁቱን ስለሚያስቀረው ሕይወት ትርጉም የለሽ ነው (2:17)፡፡ የህብት ብዛት ለሰው ጭንቀት ይጨምርበታል (5:11-12)፤ ሊሞት ደግሞ ከህብቱ ምንም ይዞ አይሄድም (5:15)፡፡ ስለዚህ ከፀሐይ በታች ለሕይወት ትክክለኛ ትርጉም አይገኝም፡፡ ጥበበኛ ሰው ግን በወጣትነት ዘመኑ አምላኩን ያስባል (12:1)፡፡ የከንቱነት መድኃኒቱ እግዚአብሔርን መፍራት ነው (12:9-12)፡፡ ስለዚህ ከፀሐይ በላይ ሙሉ ተስፋ አለ፡፡

ክርስቶስ በመጽሐፈ መክብብ፡-

ሰውን ከከንቱነት የሚታደግ፤ ትርጉም ያለውና የተትረፈረፈ ሕይወት የሚሰጥ ክርስቶስ ነው (ዮሐ 10:10፤ 7:37-38)፡፡

ዋና ትምህርት፡-

የሕይወት ሁለት መልኮች፡- ከፀሐይ በታችና ከፀሐይ በላይ የሕይወት ሁለት መልኮች ናቸው፡፡ ሰው ኑሮን በራሱ ጥረት ብቻ ለመኖር ሊሞክር መጨረሻው የሰው ጥበብ ብቻ ይሆናል፡፡ ሕይወት «የመወለድ-ማደግ-መሞት» አዙሪት ስንለለት ብቻ ከሆነ አሰልፎ ነው፡፡ መኖር ለመደለት፤ ለመዝናናት፤ ለዝና፤ ህብት ለመከማቸት ብቻ ከሆነ ከንቱ፤ የከንቱ ከንቱ ኑሮ ነው፡፡ በአንድ ወቅት ያንን ይሰለቻል፤ ያበበው ይጠወልጋል፤ ይደርቃል፡፡ ሰው ራሱን ለጥቶ የኖረለት ነገር ሁሉ እውነተኛና ዘላቂ ደስታን አያመጣም፤ መጨረሻው ከፀሐይ በታች የሆነ ከንቱ ኑሮ ነው፡፡ ኑሮ ትርጉም የሚኖረው ከእግዚአብሔር ጋር ሲኖር ነው፡፡ ይህ ከፀሐይ በላይ ነው፡፡

የኑሮ ዋና ግብ እግዚአብሔርን መፍራት፤ እርሱን ብቻ ማምለክና ከእርሱ ጋር ኅብረት ማድረግ ነው፡፡ ሰው ሁሉ የመኖሩ ዋና ግብ ምን አንደሆነ ይጠይቃል፡፡ ይህ የሕይወት ዋና ጥያቄ ነው፡፡ ትውልድ ይሄዳል፤ ትውልድ ይመጣል፤ (1:4) ግብ ምንድን ነው? ለዎች የሕይወትን ዋና ግብ ለማወቅ ብዙ ጥረዋል፡፡ የሕይወትን ዋና ግብ ለፈለሰው ፕላቶ «እውቀት» ነው፤ ለአረቦች «የተመጣጠነ ኑሮ» ነው፤ ለኢፕሪስ «ተድላ» ነው፡፡⁵⁵ የእነዚህ አይታ ጊዜያዊና ከፀሐይ በታች ነው፡፡

ሰው የተፈጠረው ከእግዚአብሔር ጋር ሕብረት እንዲያደርግ ነው፡፡ የመኖር ዋና ግብ እግዚአብሔርን በመፍራትና ቃሉን በመጠበቅ እርሱን ማምለክ ነው (12:13)⁵⁶፡፡ ስለዚህ አስተውል፡- አንተ ያለህ ነፍስ የራስህ ሳይሆን የተሰጠህ ነው፡፡ ለጪው ነፍስህን ይፈልጋታል፡፡ መጽሐፍ «አፈርም ወደ ነበረበት ምድር ሳይመለስ፤ ነፍስም ወደ ሰጠው ወደ እግዚአብሔር ሳይመለስ ፈጣሪህን አስብ

⁵⁵ chief good in life, a *summum bonum*. Plato said it was knowledge. Aristotle suggested a well-balanced life, the golden mean between the two extremes. Epicurus and others believed that pleasure was the answer, <http://home.hkstar.com/~johnfok1/OldTestamentSurvey/>

⁵⁶ በአዲሱ መደበኛ ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስ፡- «እግዚአብሔርን ፍራ፤ ትእዛዙንም ጠብቅ፤ ይህ የሰው ሁለንተናዊ ተግባሩ ነውና ይላል፡፡

(12:7) ይላልና። ስለዚህ ሕይወት ከአግዚአብሔር ጋር ክቡር ነው፤ ጊዜያዊ ሳይሆን ዘላለማዊ ነው።

እንግዲህ ኑሮ ያለ አግዚአብሔር ከንቱ መሆኑን ፈትነህ ለማየት አትጣር፤ የጥበበኛውን ምክር ስማ! ጌታ ኢየሱስ ሰው ዓለሙን ሁሉ በያተርፍ ነፍሱንም በያጉድል ምን ይጠቅመዋል? ወይስ ሰው ስለ ነፍሱ ቤዛ ምን ይሰጣል? ብሏል (ማቴ 16:26)።

ለሁሉም ጊዜ አለው። አግዚአብሔር ነገርን ሁሉ በጊዜው ውብ አድርጎ ሠራው (3:11)። ከስማይ በታች ለሁሉ የተመደበለት ጊዜ አለው (3:1-8)። ለመወለድ፤ ለመሞት፤ ለመትከል፤ ለማልቀስ፤ ለመሳቅ ጊዜ አለው። እኛ የእነዚህን የብዙዎቹን ነገሮች ጊዜ መቆጣጠር እንችልም፤ ጊዜን ግን በአግባቡ መጠቀም እንችላለን። እኛ ጊዜን የሚቆጣጠረውን የአግዚአብሔርን አሠራር ተረድተን ከእርሱ ጋር በመተባበር (አብረን) መሥራት ጥበብ ነው።

ምዕራፍ 22:- መኃልየ መኃልይ

ጸሐፊው:- ስሎሞን (1:1)። የሰሎሞን ስም በ1:5፤ 3:7፤ 9:11፤ 8:11-12 ተጠቅሶአል። አንድ ሺህ አምስት መኃልይ እንደጻፈ በ1ነገ 4:32 እናነባለን።

የተጻፈበት ጊዜ:- 965 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ:- መኃልየ መኃልይ⁵⁷ ማለት ከመዝሙር ሁሉ የሚበልጥ መዝሙር (1:1) ማለት ነው።

ዋና ሰዎች:- ስሎሞን፤ የሱላማጢስ ሴት፤ የኢየሩሳሌም ቆንጃጅት።

ዋና ሀሳብ:- የፍቅር መዝሙር ነው። በምሳሌያዊ አቀራረብ ክርስቶስ ለቤተ ክርስቲያን ያለውን ፍቅር ያሳያል። ለመጋባት ያስቡ ወንድና ሴት ከመጋባታቸው በፊትና ከተጋቡም በኋላ ስለሚኖራቸው ፍቅር። መጽሐፈ መዝሙር በሰው አእምሮ (ወይም ንሊና) ላይ ስለ ጥበብ የሚያተኩረውን ያህል መኃልየ መኃልይ ደግሞ በሰው ስሜት ላይ ስለ ፍቅር ያተኩራል።

ተደጋጋሚ ቃል:- ፍቅር 26 ጊዜ

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

+ «ውዴ የእኔ ነው፤ አኔም የእርሱ ነኝ» (2:16፤ 6:3)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- መጽሐፉን በ2 በመክፈል ማየት ይቻላል።

1. የፍቅር ጅማሬና ሕብረት (1-3)

2. በፍቅር መኖር (4-8)

⁵⁷ ኃልየ ማለት ዘመረ፤ ማኅልይ (ወይም ማህሌት) ዝማሬ ነው። መኃልየ መኃልይ ማለት ከሁሉ የሚበልጥ መዝሙር ወይም ምርጥ ዝማሬ ማለት ነው።

አስቀድመን ስለ መጽሐፉ መልእክት ምንነት ላይ የሚቀርቡ አስተያየቶችን እንመለከታለን። መጽሐፉ፡-

1. ምሳሌያዊ (አሊጎሪካል) አነጋገር ይከተላል። አግዚአብሔር ሰሕዝቡ ያሰውን ፍቅር ለማስተማር በምሳሌዊ አቀራረብ የተጻፈ ነው። ይህም ሰሎሞን እንደ ክርስቶስ፤ ለሳማጢስ ሴት ደግሞ እንደ ቤተ ክርስቲያን ናት የሚል ነው።

2. ቀጥተኛ ትርጉም አለው። መንፈሳዊ ትርጉም ሳይኖረው ከጋብቻ በፊትና በጋብቻ ውስጥ የሚኖረውን የወንድና የሴትን ፍቅር የሚሳይ ነው።⁵⁸

3. ቀጥተኛና ምሳሌያዊ ትርጉም አለው። በጋብቻ ውስጥ በወንድና ሴት መካከል የሚኖረውን ፍቅር በምሳሌነት በማሳየት በብሉይ ኪዳን በአግዚአብሔርና በአስራኤል መካከል፤ በአዲስ ኪዳንም ክርስቶስ ለቤተ ክርስቲያን የገለጸውን ፍቅር ያሳያል (አፌ 5:22-27)። ስለሆነም ስለ ሴቲቱ ሃውርም የሰብሽም (4:7) የሚለው ስለ ቤተ ክርስቲያን ሥልክ ነው ትሆን ዘንድ (አፌ 5:27) ከሚለው ጋር ይመሳሰላል።

የመጽሐፉን አከፋፈል።

1. የፍቅር ጅማሬና አንድነት። ሰሎሞን የበግ ጠባቂዋን ልጅ ከወደዳት በኋላ በሁለቱ መካከል የሚደረግ ንግግር ነው። ራሱን በሳሮን ጽጌ ረዳ፤ የቄሰም አባባ መስሎ ሲናገር የሚወዳት ሴት ደግሞ በሾህ መካከል አንዳለ የሱፍ አበባ በመመሰል ያደንቃታል (2:1-2)። ጊዜው ምቹ ነው፤ «የዜማ ጊዜ ደረሰ» (2:12)። እዝመራው መልካም ሆኗል ግን የቀበሮዎች ጉዳይ ያሳስባል። ስለዚህ «የወይናችንን ቦታ የሚያጠፋትን ቀበሮች፤ ጥቃቅንን ቀበሮች አጥምዳችሁ ያዙልን» (2:15)።

2. በፍቅር መኖር። በጋብቻ ግንኙነት ባል ሚስቱን በመውደድ (4:7)፤ «እኔ የውዴ ነኝ፤ ውዴም የእኔ ነው» (6:3) በሚል የእርስ በእርስ ታማኝነት ይኖራሉ። በፍቅር ውስጥ ችግር ቢመጣ በጋራ

⁵⁸ በዚህ አስተሳሰብ መሠረት ይህን መጽሐፍ፡ ከ30 ዓመት ዕድሜ በታች ያሉ ሰዎች እንዳያነቡት አይሁድ ይከለክላሉ። The old rabbinical law stated that no Jew was to read the Song of Solomon until he was at least thirty years old. Such a precept is indicative of the puzzlement that the Song of Solomon has presented to many minds.

በማቃሰል (5:2-7:10) ሕብረቱን በማጠናከር ፍቅራቸው ያድጋል (8:5-7)።

ክርስቶስ በመኃልየ መኃልይ መጽሐፍ፡-

በሰሎሞንና በሱሳማጢስቱ ሴት መካከል የተነገረው የፍቅር ሁኔታ በአዲስ ኪዳን ቤተ ክርስቲያን የክርስቶስ መሸራ መሆኗን ያመለክታል (2ቆሮ 11:2፤ ኤፌ 5:23-25፤ ራስ 19:7-9፤ 21:9)።

ዋና ትምህርት፡-

የጋብቻ ክቡርነትና ሞቅ ያለ አንድነት፡- የፍቅር ሕብረት የሚኖረው በአንድ ወንድና በአንዳት ሴት መካከል በጋብቻ ውስጥ በሆነ ግንኙነት ነው። አንዱ ለሌላው በተሰጠ አኗኗር ሞቅ ባለ ፍቅር መኖር ይገባል።

ጥቃቅንን ቀበሮዎች መያዝ፡- በጥሩ አንድነት ውስጥ ጥቃቅን የሚባሉ ችግሮች ሕብረትን ሊያበላሹና ትልቅ ጥፋት ሊያስከትሉ ስለሚችሉ ከማጥፋታቸው በፊት መወገድ አለባቸው። በባሰትዳሮች መካከል ሊወገዱ የሚገባቸው ጥቃቅን ቀበሮዎች ለምሳሌ ወሬ፤ ሐሜት፤ ቁጣ ሊሆኑ ይችላሉ።

ክፍል አራት የነቢያት መጻሕፍት

ነቢይ

ነቢይ⁵⁹ - እግዚአብሔር የገለጠለትን ወይም ያዘዘውን መልእክት ለሰው በንግግር፣ በጽሑፍ፣ በምሳሌ ወይም በሌላ መንገድ የሚስተላልፍ ሰው ነው (ዘጸ 7:1-2)። ነቢያት ጉቦኛ እና ባለ ራሕይ በመባልም ይጠራሉ። ባለ ራሕይ ሲባል ነቢዩ ከመንፈስ ቅዱስ መገለጥ (ወይም መረዳት) መቀበሉን ሲያመለክት (1ዜና 29:29፤ 2ሳሙ 24:11) ጉቦኛ ደግሞ አንድ ከተማ ቅጥር ጠባቂ ወይም እንደ ሕዝብ አረኛ በሀገርና በሕዝቡ ላይ እየመጣ ያለውን እደጋ በመንፈስ በመረዳት ማስታወቅንና ማስጠንቀቅን ያሳያል (ሕዝ 3:17)።

እግዚአብሔር ወደፊት የሚሆነውን እያንዳንዱን ሁኔታ ያውቀዋል። የሰው ታሪክ በልዑል እግዚአብሔር አጀ ነው። በለማይና ሆኖር የሚሆነው ነገር ሁሉ ሁሉን በሚችል አምላክ ሥር ይተዳደራል፤ በአርሱ ፈቃድ ውስጥ ይከናወናል። ይህ ፈቃዱ የትዕዛዝ ፈቃድና የመፍቀድ ፈቃድ⁶⁰ ሲባል ይችላል።

በዚህ በክፍል አራት የምንመለከታቸው የነቢያት መጻሕፍት በ16 ጸሐፊዎች የተጻፉ 17 መጻሕፍት ናቸው። እነዚህ 16 ነቢያት መጽሐፍ የጻፉ ነቢያት በመባል ሲጠሩ ይችላሉ። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በየስማቸው የሚጠሩ መጽሐፍ የሌላቸው ነቢያት አንዳልም ይታወቃልና። እነዚህን ደግሞ 'የንግግር ነቢያት' እንባላቸው። 'የንግግር ነቢያት' ማርያም (ዘጸ 15:20)፤ ዲቦራ (መሳ 4:4)፤ ጋድ (1ሳሙ 22:5)፤ አክያ (1ነገ 11:29)፤ አደ (1ነገ 16:7)፤ ኤልያሳ (1ነገ 18:36)፤ ኤልሳባ (2ነገ 9:1)፤ ሚክያሳ (1ነገ 22:8)፤ አደ (2ዜና 12:15)፤ ሸማያ (2ዜና 12:15)፤ አሳርያሳ (2ዜና 15:1)፤ አናኒ (2ዜና 16:7)፤ የሕዚኤል (2ዜና 20:14)፤ አልዓዛር (2ዜና 20:37)፤ ያዴድ (2ዜና 28:9)፤ ሕልዳና (2ዜና 34:22)፤ ናታን (2ዜና 29:25) ናቸው።

⁵⁹ Hb. "nibba" - to summon, announce and call.

⁶⁰ የትዕዛዝ ፈቃድ (directive will) እንዲሆን የሚያዘው ሊሆን የመፍቀድ ፈቃድ (permissive will) ደግሞ አውቆ እንዲሆን የሚተው ነው።

የነቢያት መልእክት ይዘት

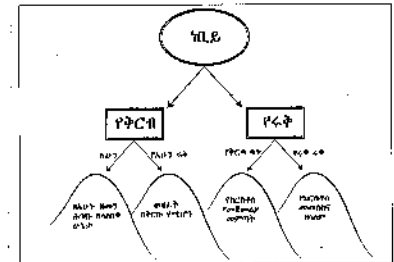
አውነተኛ ነቢያት የእግዚአብሔር 'አፍ' በመሆናቸው በእግዚአብሔር መንፈስ ተነድተው (አርሱ እንደሰጣቸው) ይተነባያሉ (ዘጸ 4:16-17፤ 7:1-2፤ 1ሳሙ 10:6፤ 2ጴጥ 1:21)። ስለሆነም የተሰጣቸውን መልእክት ሲያስተላልፉ 'እግዚአብሔር አንዲህ ይላል' ይላሉ። ነቢያት ከእግዚአብሔር መልእክት የሚቀበሉት በራሕይ፤ በሕልም ወይም ድምጽን በመስማት ነው (ዘኁ 12:5-8)።

ነቢያት የሚያስተላልፉት መልእክት የእግዚአብሔር መንፈስ እንደሰጣቸው ሆኖ ይዘቱ የማስተማር (የእግዚአብሔርን እውነት መግለጽ)፤ የማጽናናት (እግዚአብሔርን በመታመን የሚጓዙትን ሰዎች ማበረታትና የምሕረት ቃል መናገር)፤ የማስጠንቀቅ (በጋጠአት የሚኖሩትን መስጽና በነስሐ እንዲመለሱ መምከር)፤ የመተንበይ (ወደፊት ሊሆን ያለውን ማሳወቅ) ይዘት ይኖረዋል።

የነቢያት መልእክት ከጊዜ አኳያ

ከጊዜ አንጻር የነቢያትን መልእክት ላለበት ዘመን የሚሆንና ስለ ወደፊቱ ዘመን የሚነገር በማለት በሁለት መክፈል ይችላል⁶¹። ላለበት ዘመን የሚሆነውን መልእክት እንደገና የአሁንና የአሁን-ሩቅ እንባለው።

የነቢያት መልእክት ከጊዜ አኳያ

የአሁን ዘመን የምንለው አሁን ሕዝቡ ያለበትን ሁኔታ የሚገልጽና በቅርብ ጊዜ ውስጥ ሊሆን ስላለውም ነገር የሚናገር ነው።

ስለ ወደፊቱ ዘመን የሚነገረው ደግሞ የሩቅና የሩቅ-ሩቅ ማለትም በብሉይ ኪዳን ዘመን

በሩቁ ስለ ክርስቶስ መወለድና (ኢሳ 53)፤ በሩቅ-ሩቅ ስለ ክርስቶስ ሁለተኛ መምጣት (ኢሳ 11)፤ የተነገሩ ትንቢቶችን ያመለክታል። ስለዚህ አንዳንድ ጊዜ አንድ የትንቢት መልእክት ከጊዜ አንጻር በተለያዩ ጊዜ የሚፈጸሙ መልእክቶችን ሊያዝል ይችላል ማለት ነው። ይህን ሁኔታ ሥዕሉ በጥቂቱ ያስረዳል።⁶²

⁶¹ Forthtelling (forth-telling) - insight into the will of God; exhortative, challenging men to obey. foretelling (fore-telling) - foresight into the plan of God; predictive, either encouraging the righteous in view of God's promises or warning in view of coming judgment.

⁶² Jensen

ክፍል 4.1 ታላላቅ ነቢያት

የብሉይ ኪዳን ነቢያት መጻሕፍት በሰፋቸው (በምዕራፎቻቸው ብዛት) ታላላቅ ነቢያትና ደቂቅ ነቢያት በሚል በሁለት ይከፈላሉ። ይህ አከፋፈል የመልእክቱን ይዘት ላይሆን ርዝመቱን ተከትሎ መጻሕፍቱን ለማጥናት እንዲያመች ታሰቦ የተደረገ አመዳደብ ነው። ከእግዚአብሔር የሆነ መልእክት ትንሽና ትልቅ የለውም። ታላላቅ ነቢያት የሚባሉት ኢሳይይስ፣ ኤርምያስ፣ ሕዝቅኤልና ዳንኤል ናቸው። ለቆቃው ኤርምያስ መጽሐፍ በታላላቅ ነቢያት ውስጥ የተመደበው ኤርምያስ እንደጻፈው ስለሚታመን ነው። የታላላቅ ነቢያት ዋና መልእክት፡-

- ♦ ኢሳይያስ- የእግዚአብሔር ማዳን
- ♦ ኤርምያስ- የእግዚአብሔር ፍርድ
- ♦ ለቆቃው- በኢየሩሳሌምና በቤተ መቅደሱ መፍረስ ዋይታ
- ♦ ሕዝቅኤል- የእግዚአብሔር ልዕልናና ክብር
- ♦ ዳንኤል- የእግዚአብሔር መንግሥት

ኢሳይያስ ከምርኮ ዘመን በፊት የነበረ ሲሆን ኤርምያስ፣ ሕዝቅኤልና ዳንኤል በምርኮ ዘመን የነበሩ ነቢያት ናቸው። ኤርምያስ ከምርኮው በፊት ጀምሮ በምርኮ ዘመን የቀጠለ ነቢይ ነው። የሕዝቅኤልና የዳንኤል አገልግሎት በባቢሎን ምድር ነበር። የታላላቅ ነቢያት አገልግሎት ዘመንና ትኩረት በሠንጠረዥ 24 በአጭር ቀርቦአል።

ሠንጠረዥ 24⁶³

ታላላቅ ነቢያት የአገልግሎት ዘመንና ትኩረት

ነቢይ	ለአይሁድ	ትኩረት	ጊዜው/ ነገሥታት	ዘመን
ኢሳይያስ	ለአይሁድ በይሁዳ 2ኛ 15-21፤ 2ዜና 26-30	ይሁዳና ኢየሩሳሌም (1:1፤ 2:1)	የይሁዳ ነገሥታት (ያህዝብ፣ ኢየሱያስ፣ አህዝብ፣ ሕዝቅያስ)	740-680 ዓ.ዓ.
ኤርምያስ	ለአይሁድ በይሁዳና በምርኮ 2ኛ 22-25	ይሁዳና አሕዛብ 1:5፤ 9-10፤ 2:1-2	የይሁዳ ነገሥታት (ኢየሱያስ፣ ኢዮአክስ፣ ኢዮአቂም፣ በደቂያስ)	627-585 ዓ.ዓ.
ሕዝቅኤል	ለአይሁድ በምርኮ ዳን 1-6	ለአስራኤል በሙሉ (2:3-6፤ 3:4-10፤ 17)	ለደቂያስ (ይሁዳ)፣ ናቡከደነፆር (ባቢሎን)	592-570 ዓ.ዓ.
ዳንኤል	ለአይሁድ በምርኮና ለአሕዛብ ነገሥታት ዳን 1-6	ለአስራኤልና አሕዛብ (2:36፤ 9)	ጀሆኢክም፣ ጀሆኦቹን (ይሁዳ)፣ ናቡከደነፆር (ባቢሎን)	605-536 ዓ.ዓ.

⁶³ ራዩሪ 78 1117

ምዕራፍ 23፡- ትንቢተ ኢሳይያስ

ጸሐፊው፡- የአምጽ ልጅ ኢሳይያስ ነው (1:1፤ 2:1፤ 7:3፤ 13:1፤ 20:1)። ከምርኮ በፊት በይሁዳ ያገለገለ ነቢይ ነበር። ከምዕ 1-39 ባለውና ከምዕ 40-66 ባለው መካከል የአጻጻፍ ስልት ልዩነት በማየት መጽሐፉ በኢሳይያስና በሌላ (ሁለተኛ) ኢሳይያስ እንደተጻፈ የሚያስቡ አሉ። ሆኖም በሁለቱም ክፍሎች ያለው የተጻፈው በእንድ ኢሳይያስ ነው። ጌታ ኢየሱስ አገልግሎቱን ሲጀምር ያነበበው (ሉቃ 4:18-19) በኢሳ 61:1-2 የተጻፈውን ነበር።

የተጻፈበት ጊዜ፡- 740-680 ዓ.ዓ.።

የመጽሐፉ ስያሜ፡- ትንቢቱን በተናገረውና መጽሐፉን በጻፈው በነቢዩ ኢሳይያስ ነው።

ዋና ለዎች፡- ኢሳይያስ⁶⁴። የኢሳይያስ ሚስት ነቢይት ነበረች (8:3)። ያሱብ⁶⁵ (ቅሬታዎች ይመለሳሉ) (7:3)፤ ምርኮ ፈጠነ፤ ብዝሃነት ቸኮሰ (8:4) የተባሉ ሁለት ወንዶች ልጆች ነበሩት። ለአገልግሎት ከልጁ ጋር የተላከበት ጊዜ ነበር (7:3)።

ዋና ሀሳብ፡- እግዚአብሔር አዳኝ (ታዳጊ) ነው። እግዚአብሔር ራሱ መከራ በሚቀበለው አገልጋይ (የኢየሱስ ክርስቶስ) በኩል ደህንነት ያመጣል። የመጽሐፉ የመጀመሪያ 39 ምዕራፎች በአመዛኙ ስለ ደህንነት አስፈላጊነት የሚናገሩትን (እንደ ብሉይ ኪዳን)፤ መከራ ስለሚቀበለው አገልጋይ (መሢሕ) መምጣትና በእርሱ በኩል ስለሚገኘው መዳን የሚናገሩትን 27 ምዕራፎች (እንደ አዲስ ኪዳን) በመውሰድና 66 ምዕራፎች ለላሉት ትንሹ መጽሐፍ ቅዱስ በመባል ይታወቃል። መጽሐፉ 66 ጊዜ ያህል በአዲስ ኪዳን ተጠቅሶአል።

⁶⁴ ይህን ነቢይ በ2ኛ 21:16 እና ዕብ 11:37 ከተጻፈው ጋር በማዛመድ ምናሌ የተባለው ንጉሥ በመጋዝ ሰንጥቆ እንደገደለው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ይናገራል።

⁶⁵ በአዲሱ መደበኛ ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስ፡- የኢሳይያስ ልጆች ስም በቅደም ተከተል ሾከር ያሹብ እና ማኸር-ሻላል-ሃሽ-ባዝ ነው።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ፡- «የእስራኤል ቅዱስ» የሚለው ሐረግ 26 ጊዜ ይገኛል። ይህ በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል ያለውን የቃል ኪዳን ግንኙነት ያመለክታል። እንዲሁም ደህንነት 26 ጊዜ፤ «እኔ እግዚአብሔር ነኝ» 21 ጊዜ፤ «እግዚአብሔር ንጉሣችን» 4 ጊዜ ይገኛሉ።

ቁልፍ ጥቅሶች፡-

- ♦ «ሰብሊህ ጌታ ራሱ ምልክት ይለጣችኋል፤ እነሆ፤ ድንግል ትፀንሳለች፤ ወንድ ልጅም ትወልዳለች፤ ስሙንም አማኑኤል ብላ ትጠራዋለች» (7:14)።
- ♦ «ሕፃን ተወልዶልናልና፤ ወንድ ልጅም ተሰጥቶልና፤ አለቅነትም በጫንቃው ላይ ይሆናል፤ ስሙም ድንቅ መካር፤ ኃያል አምላክ፤ የዘላለም አባት፤ የሰላም አለቃ ተብሎ ይጠራል። ከዛሬ ጀምሮ አስከ ዘላለም ድረስ በፍርድና በጽድቅ ያጸናውና ይደግፈው ዘንድ በዳዊት ዙፋንና በመንግሥቱ ላይ አለቅነቱ ይበዛል፤ ለሰላሙም ፍፃሜ የለውም። የእግዚአብሔር ቅንዓት ይህን ያደርጋል» (9:6-7)።
- ♦ «የእስራኤል ቅዱስ፤ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላልና። በመመለስና በማረፍ ትድናላችሁ፤ በጸጥታና በመታመን ኃይል ይሆንላችኋል፤ እናንተም እንቢ አላችሁ» (30:15)።
- ♦ «በእውነት ደዌደችንን ተቀበለ ሕመማችንንም ተሸከሞአል፤ እኛ ግን እንደ ተመታ በእግዚአብሔርም እንደ ተቀሠፈ እንደ ተቸገረም ቁጠርነው። አርሱ ግን ስለ መተላለፋችን ቄሰለ፤ ስለ በደላችንም ደቀቀ፤ የደንንታችንም ተግሣጽ በአርሱ ላይ ነበረ፤ በአርሱም ቀራሰል እኛ ተፈወሰን። እኛ ሁላችን እንደ በጎች ተቀበዝብዘን ጠፋን፤ ከእኛ እያንዳንዱ ወደ ገዛ መንገዱ አዘነበለ፤ እግዚአብሔርም የሁላችንን በደል በአርሱ ላይ አየረ። ተጨነቀ ተሣቀየም አፋንም አልከፈተም፤ ለመታረድ እንደሚነዳ ጠቡት፤ በሸላቶቹም ፊት ዝም እንደሚል በግ፤ እንዲሁ አፋን አልከፈተም» (53:4-7)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- መጽሐፉ በአብዛኛው ስለ መፍረስ (ፍርድ)ና መታደስ (ምሕረት) ሰላሚናገር በሁለት ዋና ክፍሎች መክፈል ይቻላል።

1. የፍርድ መልእክት (1-39)

2. የምሕረት መልእክት (40-66)

1. የፍርድ መልእክት፡- በይሁዳ ላይ እየቀረበ ሰላላው ፍርድ ይናገራል። በይሁዳ ስለነበረው እውነተኛ ጽድቅ የሌለበት ውጫዊ ሃይማኖተኛነት በመናገር ጀምሮ ከቅጣት ማምለጫው መንገድ ወደ እግዚአብሔር በንስሐ መመለስ መሆኑን በመግለጽ ያስጠነቅቃል። ይሁዳን በወይን አትክልት ምሳሌ በመግለጽ ገበሬው የሚገባትን ሁሉ አድርጎላት ጽድቅን ሲጠብቅ ያፈራችው ግን ክፋት፤ ስካር፤ ፍትህ ማጉደል ነበር። በዚህ መካከል በሩቁ እግዚአብሔር ያዘጋጀውንም ማዳን ማለትም ስለሚመጣው «አማኑኤል» ከምዕ 7-12 እናነባለን። «ስሙም ድንቅ መካር፤ ኃያል አምላክ፤ የዘላለም አባት፤ የሰላም አለቃ» (9:6) ነው። (ድንቅ- አምሳያ የሌለው፤ ልዩ፤ መካር- እውነተኛውንና ትክክለኛውን ምክር የሚሰጥ፤ ኃያል አምላክ- እርሱ መለኮት ነው፤ የዘላለም አባት- ዘመን የማይወስነው፤ አባታችን የሰላም አለቃ- ግዛቱ የሰላምና የጽድቅ የሆነ ነው)።

የእስራኤላውያን አጠቃላይ ሁኔታ ማስመሰል ስለነበር እግዚአብሔር «ይህ ሕዝብ በአፋ ወደ እኔ ይቀርባልና፤ በከንፈርቼም ያከብረኛልና፤ ልቡ ግን ከእኔ የራቀ ነውና፤ በለዎች ሥርዓትና ትምህርት ብቻ ይፈራኛልና» (29:13) ይላል። ይሁዳ በእግዚአብሔር ከመታመን ይልቅ በአሦር ይደገፍ ነበር። ይህ ከሞት ጋር ቃል ኪዳን እንደማድረግ ነው (28:15)፤ ሆኖም «የጸናውን የማዕዘን ድንጋይ (እግዚአብሔርን) የሚያምን አያፍርም» (28:16)። ከምዕ 13-35 ስለጋጠአታቸው በእስራኤል ላይ ብቻ ሳይሆን በአሕዛብ መንግሥታትም ላይ እግዚአብሔር እንደሚፈርድ ይናገራል። ከምዕ 36-39 ባለው ክፍል የሚናገረው ስለ ንጉሡ ሕዝቅያስ ነው (እንዲሁም 2ኛ 18-20ና 2ኛ 29-32)። በዚያን ዘመን የአሦር ንጉሥ የነበረው ሰናክሪም ኢየሩሳሌምን ለመውረር በመጣ ጊዜ የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ «ደብዳቤውን ...ወደ እግዚአብሔር ቤት ወጥቶ በእግዚአብሔር ፊት ዘረጋው» (37:14)። እግዚአብሔርም ታደገው።

2. የምሕረት መልእክት፡- ምዕ 40-48 ከባቢሎን አማልክት ይልቅ የእግዚአብሔርን ታላቅነት እጉልቶ ያሳያል። እግዚአብሔር የፋርስን ንጉሥ ቂርዕን ለእስራኤል ያለውን ፈቃዱን ለማስፈጸም እንደሚጠቀምበት በምዕ 45 ይገልጻል። በኢሳ ምዕ 42-53 እስራኤል እንዲሁም መሲሁ ባሪያ (እገልጋይ) ተብሎታል። እስራኤል የእግዚአብሔር መልእክተኛ በመሆን ለአሕዛብ ብርሃን

እንድትሆን አገልግሎት (ጥሪ) ተሰጥቷት ነበር፤ አልተወጣችውም (41:8፤ 42:19፤ 43:10፤ 44:1፤ 21፤ 45:4፤ 48:20)። አግዚአብሔር ይህን ሰአሰራኤል የተሰጠውን አገልግሎት እንዲፈጽም መሲሁን ላክ (49:5-7፤ 50:10፤ 52:13፤ 53:11)።

ከምዕ 49-57 ስለሚመጣው አግዚአብሔር ልጅ (መሲህ) አገልግሎት ያስረዳል። በተለይ ምዕ 53 የዚህን አገልጋይ ሥቃይና ክብር ይገልጻል። ይህ መከራ የሚቀበለው አገልጋይ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። ምንም እንኳን እኛ ሁላችን ወደ ገዛ መንገዳችን ብናዘነብል አርሱ ግን የሁላችንን በደል ተሸክመ (53:6)። ምዕ 58-66 አግዚአብሔር ሰጽዮን ስለሚያመጣው ምሕረትና ፍርድ ሲናገር ብርሃንን መጥቶአልና፤ የአግዚአብሔርም ክብር ወጥቶልኛልና ተነሺ፤ አብሪ። እነሆ፤ ጨለማ ምድርን ድቅድቅ ጨለማም አሕዛብን ይሸፍናል፤ ነገር ግን በአንቺ ላይ አግዚአብሔር ይወጣል ከብሩም በአንቺ ላይ ይታያል (60:1) ይላል። መጽሐፉ የሚጨርለው አግዚአብሔር ስለሚያመጣው አዲስ ስማይና አዲስ ምድር፤ እንዲሁም ስለ መጨረሻው ፍርድ በመናገር ነው (66:22-24)።

ክርስቶስ በትንቢተ ኢሳይያስ መጽሐፍ፡-

ኢሳይያስ ስለሚመጣው መሲሕ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ የማዳን ሥራ ብዙ ስለሚናገር በእንዳንዶች ዘንድ «ወንጌላዊው ነቢይ» የሚል ቅጽል ስያሜ ይሰጠዋል። በትንቢተ ኢሳይያስ መጽሐፍ ስለ ክርስቶስ ከተነገሩት መካከል ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው።

- ✦ ከድንግል ስለ መወሰዱ (7:14፤ 9:6፤ 11:1)
- ✦ ከዳዊት ዘር ስለመሆኑ (11:1፤ 10)
- ✦ አገልጋይ እዳኝ ስለመሆኑ (49:1)
- ✦ ለአሕዛብ ብርሃን እንደሚሆን (42:6፤ 49:6)
- ✦ ስለ እኛ ኃጢአት መከራ እንደሚቀበል፤ እንደሚሞት (53)

ዋና ትምህርት፡-

«ኑና እንዋቀስ»። አስራኤላውያን የመሥዋዕት እጥረት አልነበረባቸውም፤ በዓላትን ያደርጋሉ፤ ጸሎቱም አልተጓደለም (1:11-17)። ነገር ግን የሚናገሩትን በተግባር አይኖሩትም፤ ማስመሰልና ውጫዊ ሃይማኖተኛነት የሞላባቸው ሆነው ነበር።

ይህን ሁኔታቸውን ጌታ በማር 7:6-7 ጠቅሶታል። አስራኤላውያን በኃጢአታቸው አንደ ለዶምና ጎመራ (ኢሳ 1:10) ሆነው ነበር። ኃጢአት ቢዘገይም መቀጣቱ አይቀርም። በነስሐ ወደ አርሱ በመቅረብ ምሕረት ይቀበሉ ዘንድ የምሕረት አምላክ አግዚአብሔር ስንስሐ ጊዜ ሰጣቸው፤ «ኑ» ብሎ ጠራቸው። «ኑና እንዋቀስ» (1:18) ከቅጣት በፊት የተነገረ የአግዚአብሔር የምሕረት ጥሪ ነው። ዛሬም ባሕርይው አልተሰወጠም፤ ጥሪውም ሰሁላችን ያስተጋባል።

የአግዚአብሔር አገልጋይ። አግዚአብሔር ኢየሱስ ክርስቶስን የላከው ሀሳቡን እንዲያገለግል ነው (42:1፤ ማር 10:45)። አገልጋይ የላከውን (የጌታውን) ፈቃድ የሚፈጽም ታማኝ ባሪያ ነው። አግዚአብሔር ወደ አርሱ የሚጠራቸውን ሰዎች ባሪያዬ ይላቸዋል። አብርሃም (ዘፍ 26:24)፤ ሙሴ (ዘጸ 14:31)፤ ኢየሱ (ዘጸ 33:11)፤ ካሌብ (ዘኁ 14:24)፤ ሳሙኤል (1ሳሙ 3:9)፤ ዳዊት (1ሳሙ 29:3)፤ ኤልያስ (2ነገ 9:36)፤ ኢሳይያስ (ኢሳ 20:3) ባሪያ ተብሰዋል። የአግዚአብሔር አገልጋይ የሆነ ሰው ነቢይ፤ ንጉሥ፤ መሪ ቢሆን የተሰጠውን ያንን ኃላፊነት የአግዚአብሔር አገልጋይ (ባሪያ) በመሆን የሚወጣ ማለት ነው።

የአግዚአብሔር ታላቅነትና ቅድስና። የአስራኤል ቅዱስ አግዚአብሔር ከአሕዛብ አማልክት ሁሉ በቅድስናው የተሰየ ነው። ኢሳይያስ በእምልኮ ሆኖ ወደ አግዚአብሔር ሲመሰክት የተደነቀው በቅድስናው ነበር (6:1-8)። እውነተኛ አምላክ አርሱ ብቻ ነው። ሌሎች ጣዖቶች የሰው አጅ ሥራዎች ናቸው (1:4፤ 17:7፤ 37:23፤ 45:11፤ 55:5፤ 60:14)። ሰው ሠርቶ የሚያመልካቸው፤ ሰው የቀደሳቸው፤ በሰው «ቅዱሳን» የተባሉ ናቸው። ይህ ቅድስና ከምድር ወደ ምድር፤ ከሰው ወደ ጣዖት የተላሰፈ ነው። ስለዚህ ምድራዊ ነው፤ አጋንንታዊ ነው። አግዚአብሔር ግን በራሱ ቅዱስ ነው። አርሱ በቅድስናው ሰውን ይቀድሳል (ዘሌ 19:2)። ይህ ከሰማይ ወደ ምድር የሚመጣ ቅድስና ነው። ለኢሳይያስ የአግዚአብሔር ቅድስና የራሱን ኃጢአተኝነት ስላገላበት «ጠፍቻለሁና ወዮልኝ» አለ (6:5)። አግዚአብሔር ከንፈሩን በእሳት አንጸለት።

ምዕራፍ 24:- ትንቢተ ኤርምያስ

ጸሐፊው:- የካህኑ የኤልቅያስ ልጅ ኤርምያስ ነው (1:1፤ 2ዜና 35:25)። ኤርምያስ የነቢይነት አገልግሎቱን የጀመረው በወጣትነት ዕድሜው ነበር(1:16)። በሕዝቡ ላይ ሊደርስ ያለውን ቅጣት በማሰብ ስለሚያለቅስ (9:1፤ 13:17) ሐልቃሻው ነቢይ በመባል ይታወቃል። ኢየሩሳሌም በ586 ዓ.ዓ. ስትፈረስ አይታል። የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአቄም የኤርምያስን የመጀመሪያ ጽሑፍ በቢላዋ እየቆራረጠ በአሳት ስላቃጠለው በአሳት በተቃጠለው ብራና ላይ የነበረውን እንዲጽፍ ኤርምያስ ሰባርከ ነገረው (36:20-26)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 627-585 ዓ.ዓ.።

የመጽሐፉ ስያሜ:- በጸሐፊው በነቢዩ ኤርምያስ ነው። ከኢላይያስ ከ100 ዓመታት ያህል በኋላ የነበረና ለ40 ዓመታት ያህል በታማኝነት እግዚአብሔርን ያስገልገል ነቢይ ነበር።

ዋና ሰዎች:- ኤርምያስ።

ዋና ሀሳብ:- ቃል ኪዳንን ያልጠበቀው አስራኤል በንስሐ ባትመለስ እንደምትቀጣና ከምድሯ እንደምትነቀል፤ ብትመለስ ግን የመታደስ ተስፋ እንዳላት ማስገንዘብ ነው።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ:- እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ የሚለው 139 ጊዜ፤ የሠራዊት ጌታ 72 ጊዜ፤ ባቢሎን 164 ጊዜ።

ቁልፍ ጥቅሶች:-

- ሳገር ግን ቃሉን ስሙ፤ እኔም አምላክ እሆናችኋለሁ እናንተም ሕዝብ ትሆኑኛላችሁ፤ መልካምም ይሆንላችሁ ዘንድ ባዘዝኳችሁ መንገድ ሁሉ ሃዱ ብዬ በዚህ ነገር አዘዝኳቸው። ነገር ግን በክፉ ልባቸው አሳብና እልክኝነት ሄዱ ወደ ፊትም ሳይሆን ወደ ኋላቸው ሄዱ እንጂ አልሰሙም ጆሮአቸውንም አላዘነቡም (7:23-24)።

- «የሕዝቤንም ቤት ልጅ ሰብራት በጥቂቱ ይፈውሳሉ፤ ለላም ሳይሆን። ስለም ለላም ይላሉ» (8:11)።
- «ለእናንተ የማሰባትን አሳብ እኔ አውቃለሁ፤ ፍጻሜና ተስፋ እስጣችሁ ዘንድ የሰላም አሳብ ነው እንጂ የክፉ ነገር አይደለም» (29:11)።
- «እነሆ፤ ከአስራኤል ቤትና ከይሁዳ ቤት ጋር አዲስ ቃል ኪዳን የምገባበት ወራት ይመጣል፤ ይላል እግዚአብሔር፤ ከግብጽ አገር አወጣቸው ዘንድ እጃቸውን በያዝሁበት ቀን ከአባቶቻቸው ጋር እንደ ገባሁት ያለ ቃል ኪዳን አይደለም፤ እነርሱ በኪዳኔ አልጸኑምና፤ እኔም ቸል አልኳቸው፤ ይላል እግዚአብሔር። ከእነዚያ ወራት በኋላ ከአስራኤል ቤት ጋር የምገባው ቃል ኪዳን ይህ ነውና፤ ይላል እግዚአብሔር፤ ሕጌን በልብናቸው አኖራለሁ፤ በልባቸውም እጽፈዋለሁ፤ እኔም አምላክ እሆናቸዋለሁ እነርሱም ሕዝብ ይሆኑኛል። እያንዳንዱ ሰው ባልንጀራውን እያንዳንዱም ወንድሙን። እግዚአብሔርን አወቅ ብሎ አያስተምርም፤ ከታናሹ ጀምሮ እስከ ታላቁ ድረስ ሁሉ ያውቁኛልና፤ ይላል እግዚአብሔር። በደላቸውን እምራቸዋለሁና፤ ኃጢአታቸውንም ከእንግዲህ ወዲህ አላስብምና» (31:31-34)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- በይሁዳና በአሕዛብ ላይ ከተነገሩት ፍርዶች አንጻር በ2 በመክፈል እንመለከተዋለን።

1. በይሁዳ ላይ የሚመጣው ፍርድ (1-45)
2. በአሕዛብ መንግሥታት ላይ የሚመጣው ፍርድ (46-52)

1. በይሁዳ ላይ የሚመጣው ፍርድ። ኤርምያስ ለአገልግሎት ሲጠራ እግዚአብሔር ባሳየው ራዕይ «...የሚፈላ አፍላል አያለሁ፤ ራቱም ከሰሜን ወገን ነው አልሁ። እግዚአብሔርም እንዲህ አለኝ። ከሰሜን ወገን ክፉ ነገር በምድሪቱ በተቀመጡ ሁሉ ላይ ይገለጣል» (1:13-14) እንዳለው ይህ አፍላል ቀስ እያለ ፈልቶ በይሁዳ ላይ ፈሰሰ። እግዚአብሔር እንዲመለሱ ብዙ ጊዜ ተናገረ (3:12)፤ ሕዝቡ ግን አልሰማም። የቤተ መቅደሱ አምልኮ

ሥርዓት አልተጓደሰም (7:3-11) ግን የሰማይ ንግሥት⁶⁶ (7:18) ጣዖትን በቤተ መቅደስ ውስጥ እስከመከተል ድረስ በኃጢአት ውስጥ ተዘፈቁ። በይሁዳ ላይ የሚመጣውን መከራ በማመልከት ሚስት እንዳያገባና ልጆቿም እንዳይኖሩት ታዟል (16:1-4)። የሰባ ዓመት ምርኮ እንደሚኖር ተናገረ (ኤር 25:1-14)።

ይሁዳ በባቢሎን እጅ እንደሞትወድቅ በአንገቱ ቀንበር አስገብቶ በምሳሌነት ሁሉ አላይቷል (27:1-12)። ይህ ሁኔታ ኤርምያስን «ሀገሩን ከዳተኛ» የሚያሰኘው ነው። ካህናትና ነቢያት ምክር ጠይቀውት ከመልእክቱ «ጥንካሬ» የተነሣ ይጣሉት ነበር (11:18-23፤ 12:6፤ 18:8፤ 20:1-3፤ 26:1-24፤ 37:11-38:28)። ወደ እስር ቤትም ጥሰውታል። ባቢሎን አየሩሳሌምን በማረከች ጊዜ ኤርምያስ ወደ ባቢሎን ለመሄድ ወይም እዚያው ስመቅረት ምርጫ ሲሰጠው እዚያው መሆንን መረጠ (40:4-6)። በኋላ እስራኤላውያን የይሁዳ አስተዳዳሪ እንዲሆን ባቢሎናውያን የተሾመውን ጎዶልያስ ገድለው (41:2) ኤርምያስን ወደ ግብጽ ወሰዱት። ኤርምያስ በዚያም በነቢይነት አገልግሎቱ ቀጠለ (43-44)።

2. በአሕዛብ መንግሥታት ላይ የሚመጣው ፍርድ። ስለ ዘጠኝ የአሕዛብ መንግሥታት የተነገሩ ትንቢቶች ከምዕ 46-52 ይገኛሉ። ይህም የእስራኤል ብቻ ሳይሆን የሁሉም አገሮች መዳረሻ በእግዚአብሔር እጅ መሆኑን ያሳያል። ይሁዳን የማረከ አገሮች እነርሱ ደግሞ በተራቸው እንደሚቀጡ ሲናገር «...አንተንም ያሰደድሁባቸውን አሕዛብን ሁሉ ፈጽሜ አጠፋለሁና» (46:28) ይላል። መሣሪያው (ማለትም በአንድ ዘመን እግዚአብሔር ሀላቡን ለመፈጽም የተጠቀመበት ወገን) ራሱ ደግሞ በተራው በቅን ይፈረድበታል፤ ስለ ኃጢአቱ ይቀጣል። ይህ የእግዚአብሔር የጽድቅ ፍርድ ነው።

⁶⁶ የሰማይ ንግሥት 44:18- የኢሽታር መጠሪያ ነበር። የባቢሎን የመጣዛት ጣዖት ነበረች። በኢዮስያስ እስከተወገደ ድረስ (2ነገ 22) እስራኤላውያን በተለይም ሴቶች ያመልኩት ነበር። ይህን ነቁረጡ ከ35 ዓመታት ያህል በኋላ እንደገና ይጸጹቱና ወደ አምልኮ ይመለሱ ነበር።

ክርስቶስ በትንቢተ ኤርምያስ መጽሐፍ፡- ትንቢተ ኤርምያስ ስለ ክርስቶስ ከሚያመለክታቸው ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው።

- ✦ ሕያው የውኃ ምንጭ (2:13)- ዮሐ 4:14
- ✦ የሚጠብቅ አረኛ (23:4)
- ✦ የሚነሣው የዳዊት ቅርንጫፍ (23:5)
- ✦ የጽድቅ ንጉሥ (23:6)
- ✦ ከዳዊት ዘር የሚመጣ ንጉሥ (33:17)

ኤርምያስ ስለ እግዚአብሔር ባሕርያት በስፋት የተናገረና የጻፈ ነቢይ ነው። ሠንጠረዥ 25 ጥቂቶቹን ያሳያል።

ሠንጠረዥ 25

የእግዚአብሔርን ባሕርይ የሚገልጹ ክፍሎች በትንቢተ ኤርምያስ

ክፍሉ	የእግዚአብሔር ባሕርይ
2:13	ሕያው የውኃ ምንጭ
3:12	መሐረ
4:28	ሀላቡን አይለውጥም
7:16፤ 11:14	ጸሎትን የማይሰማበት ጊዜ አለ
8:7	ይፈርዳል
9:23-24	ምሕረት፤ ፍርድ፤ ጽድቅ
10:10	ሕያው አምላክ የዘላለም ንጉሥ ነው
10:12-16	ፈጣሪ
10:13	የፈጠረውን የሚጠብቅ/የሚደግፍ
11:20	ሃሳቡንና ልንብ ይመረምራል/ ይፈትናል
12:1	ጽድቅ ነው
13:16	ክብር የሚገዛው ነው
18:6	እንደ ሽኩሳ ሠሪ ነው፤ እፍርሱ የሚሠራ
20:11	አስፈሪና ታላቅ ነው
20:12	ጽድቃንን ይመረምራል
21:8	ምርጫን ይሰጣል
23:23-24	ሁሉም ቦታ ይገኛል
23:29	ቃሉ ሥልጣን አለው
27:5	ምድርን ለወደደው ይሰጣል
29:11-13	ለእኛ የሚያሰበው ሀሳብ የመልካም ሀሳብ ነው
31:3	በዘላለም ፍትህ ይወዳል
32:17፤ 27	የሚሳገው ነገር የለም
32:18	ታላቅ ነው
32:19	በምክር ድንቅ ነው
33:11	መልካም ነው
34:13	ቃል ከጸኑን ይጠብቃል

ዋና ትምህርት፡-

የሰሚዎች እድናቆትና «ስኬታማነት» ለአገልግሎት ፍሬያማነት ዋናው መለኪያ እይደለም። ኤርምያስ የነበረበት ጊዜ ካህናት በሐስት ትንቢት ይናገራሉ፤ ካህናትም በአካዚህ እጅ ይገዛሉ፤ ሕዝቤም እንዲህ ያለውን ነገር ይወድዳሉ (5:31)

የተባለበት ዘመን ነው። እውነተኛ ትንቢት የሚናገረው ኤርምያስ ደግሞ በካህናትና በነቢያት የተጠላ፤ የጻፈው የተቀደሰበት፤ በአግር ብረት የታሰረ ሰው ነው። ኤርምያስ ሚስት ሳያገባና በገዛ ሕዝቡ መካከል «የብቸኝነት ኑሮ» የኖረ ነቢይ ነበር። ይህም ሁሉ ቢሆን ከማህጸን ሳይሠራ የተለየበትን ዓላማ ጸንቶ የፈጸመ ደፋር ነቢይ ነበር።

ነቢይ ከእግዚአብሔር የተሰጠውን መልእክት የሚያስተላልፍ፤ ሕዝቡንም በመውደድ የሚጸልይ ነው። ኤርምያስ የጸሎት ሰው ነበር። የሚያገለግለውን ሕዝብ ይወድ ነበር። በአንድ መልኩ ቧንቧ ለውኃ አንደሆነ ነቢይም ለተቀበለው መልእክት መሆን ሲኖርበት በሌላ መልኩ ደግሞ ነቢይ ለሚያገለግለው ሕዝብ ፍቅር ያለውና የሚጸልይም ሲሆን አንደሚገባ የነቢይ ኤርምያስ ሕይወት ይመሰክራል (14:7፤20)። ኤርምያስ ሕዝቡን ከመወደዱ የተነሳ ስለ ሕዝቡ ያለቅስ ነበር (8:21-9:1)። የእግዚአብሔር ሀዘን የገባው ሰው ነበር። መጸለዩን አቁም እስከተባለበት ጊዜ ድረስ ይጸልይ ነበር (11:14)። ነቢይ «የተሰጠኝን ተናግራለሁ፤ የተቀረው የሕዝቡ ጉዳይ ነው» የሚልና በግድ የሰሸነት የሚመላለስ ሰው ሳይሆን የሚያገለግለውን ሕዝብ በመውደድ አገልግሎቱን የሚፈጽም መሆን አለበት።

እግዚአብሔር ጸሎት የማይሰማበት ጊዜ። እግዚአብሔር ኤርምያስን «ሰዚህ ሕዝብ ስለ መልካም አትጸልይላቸው» (ኤር 14:11)፤ እንዲሁም «ሰዚህ ሕዝብ አትጸልይ፤ ...አልሰማቸውምና ስለ እነርሱም ጩኸትና ልመና አታድርግ» (11:14) አለው። በሌላም ቦታ ሌሎችን አማልክት በማምለክ እግዚአብሔርን ሰላሰቆጡ ልመናና ጸሎት አታድርግ፤ አትማልድላቸው» (7:16) «ሙሌና ሳሙኤል በፊቱ ቢቆሙም፤ ልቤ ወደዚህ ሕዝብ አያዘነብልም» (15:1) አለ። ሙሌ ስለ ሕዝቡ በጸለየ ጊዜ እግዚአብሔር «አንድ ቃልህ ይቅር አልሁ» (ዙጉ 14:20፤ ዘጸ 32:11-) አለው። «ሳሙኤልም ስለ አሰራኤል ወደ እግዚአብሔር ጮኸ፤ እግዚአብሔርም ሰማው» (ሳሙ 7:9)። አሁን ግን ጸሎታቸውን አልሰማም ይላል። «በተናገርኳቸው ጊዜ አልሰሙምና፤ በጠራኳቸውም ጊዜ አልመሰሰሁልኝምና» (ኤር 35:17)። ሰዚህ ጸሎትን አንዳይሰማ የሚከለክል ሁኔታ አለ (ሕዝ 20:3)።

ምዕራፍ 25:- ሰቆቃወ ኤርምያስ

ጸሐፊው፡- ነቢይ ኤርምያስ ነው። «አልቃሻው ነቢይ» የተባለውና ኢየሩሳሌም ስትማረክ ያየ ሰው ነው (1:13-15፤ 2:6፤9፤ 4:1-12፤ ኤር 14:17-22)።

የተጻፈበት ጊዜ፡- 586/5 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ፡- ሰቆቃወ⁶⁷ ማለት ለቅሶ ወይም ዋይታ ማለት ነው።

ዋና ሀሳብ፡- በኃጢአት ምክንያት በኢየሩሳሌም ላይ በመጣው መከራና መፍረስ የሚያተኩር ዋይታ ወይም ሀዘን ነው። (ጌታ ኢየሱስ ለኢየሩሳሌም እንዳለቀሰላት (ሉቃ 13:34-35፤ 18:41-44))። በኢየሩሳሌም የሆነው ሁሉ እግዚአብሔር እንደተናገረው መሆኑን፤ ሕዝቡ ሙሉ በሙሉ ያልጠፉትም ከምሕረቱ የተነሣ አንደሆነ ያሳይና በንስሐ የእግዚአብሔርን ምሕረት አንዲሰምኑ ይመክራል።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ፡- መጽሐፉ ከሌሎች መጽሐፍት የተለየ አቀራረብ ይከተላል። የግጥም መልክ አለው። ከ5ቱ ምዕራፎች ውስጥ 4ቱ እያንዳንዳቸው 22 ቁጥሮች ሲኖራቸው ምዕ 3 ደግሞ 66 ቁጥሮች አሉት። ከምዕ 5 በስተቀር ሌሎቹ በ22ቱ የዕብራይስጥ ፊደላት ቅድም ተከተል ተጽፈዋል። በምዕ 3 የዕብራይስጡ ፊደላት የሚገኙት በየ3 ቁጥር ነው።

⁶⁷ በግዕዝ፡ እስቆቃወ - አለቀሶ ሊሆን ሰቆቃወ - ለቅሶ፤ ዋይታ፤ ሙሾ ማለት ነው። ሰቆቃወ ኤርምያስ ማለት የኤርምያስ ለቅሶ (ዋይታ) ነው። Gk. Threnoi- "lamentations," to cry aloud").

ቁልፍ ጥቅሶች፡-

- ✦ «ያልጠፋነው ከእግዚአብሔር ምሕረት የተነሣ ነው፤ ርኅራኄው አያልቅምና። ማለዳ ማለዳ አዲስ ነው፤ ታማኝነትህ ብዙ ነው» (3:22-23)።
- ✦ «ታ ለዘላለም አይጥልምና፤ ቢያላዝንም አንደ ምሕረቱ ብዛት ይራራልና፤ የሰውን ልጆች ከልቡ አያስጨንቅም፤ አያላዝንምም» (3:31-33)።
- ✦ «አቤቱ፤ ወደ አንተ መልሰን አኛም አንመሰላለን፤ ዘመናችንን አንደ ቀድሞ አድሰ» (5:21)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- መጽሐፉን በምዕራፎቹ አንደሚከተለው ማየት ይቻላል፡-

- ✦ ዋይታ፡- ኃጢአት በኢየሩሳሌም ላይ ስላስከተለው መራራ ነገር (ምዕ 1)
- ✦ ዋይታ፡- በሕዝቡ ላይ ስለተገሰጠው የእግዚአብሔር ቁጣ (ምዕ 2)
- ✦ ዋይታ፡- ጸሐፊው የግል ስሜቱን በመግልጽ (ምዕ 3)
- ✦ ዋይታ፡- በኃጢአት ምክንያት የተሸነፈችዋ ኢየሩሳሌም (ምዕ 4)
- ✦ ዋይታ፡- የእግዚአብሔርን ምሕረት በመስመን (ምዕ 5)

በኢየሩሳሌም ላይ ያልታሰበ ነገር ሆኗል (4:12)፤ እግዚአብሔር የሚጠብቃት ከተማ በጠላት አጅ ወደቀች፤ ይህንም የእግዚአብሔር አጅ አደረገው (1:5፤ 12-15፤ 17፤ 2:1-7፤ 17፤ 21-22፤ 4:11፤ 16)። ኢየሩሳሌም መቼም ቢሆን በጠላት አጅ አትወድቅም ብለው አይሁድ ቢያስቡም አርሱ ሆነ (ኤር 7:4-15)። ይህም ስለ ኃጢአት የእግዚአብሔርን ትክክለኛ ፍርድ ያሳያል።

ክርስቶስ በሰቆቃወ ኤርምያስ መጽሐፍ፡-

ስለ ኢየሩሳሌም መፍረስ ኤርምያስ አስቀሰ (3:48-49)፤ ክርስቶስ የመጡበትን ዘመን ላላወቀችውና የጭንቀቷ ቀን ለቀረበው ለኢየሩሳሌም አስቀሰ (ማቴ 23:37-38፤ ሉቃ 19:41-44)።

ዋና ትምህርት፡-

በኃጢአት ምክንያት የማይታሰበው ይደርሳል። በኢየሩሳሌም በር ጠላትና አስጨናቂ እንደሚገባ ሕዝቡ አላመኑም ነበር (4:12)። ኢየሩሳሌም አብርሃም ልጁን ይስሐቅን መሥዋዕት ለማድረግ ያቀረበበት ሰፍራ፤ የንጉሥ ዳዊት ከተማ፤ ስሎሞን ያሠራው ቤተ መቅደስ የሚገኝበት፤ በዚያ ቦታ የሚጸለየውን ጸሎት እግዚአብሔር አስማስሁ ያለበት ሰፍራ፤ ቤተ መቅደሱ ከ300 ዓመት በላይ በክብር የቆየበትና መሥዋዕት የሚቀርብበት ቦታ በጠላት አጅ ይወድቃል! ቤተ መቅደሱም ይፈርሳል! ብሎ ማንም አላሰበም። ግን ሆነ (1:10)። ያውም በእግዚአብሔር ትእዛዝ ሆነ (1:17)። ኢየሩሳሌም አስቀሰች የሚያጽናናትም አልነበረም፤ ሁሉም እግዚአብሔር አንደተናገረው ሆነ (2:17)። በኃጢአት ሰሚቀጥል ሰው እግዚአብሔር አንደ ጠላት ሆኖ ይነሳበታል (2:5-6) ጉስቁልናም አይቀሬ ነው። በዚህም ውስጥ የእግዚአብሔር ታማኝነት ብዙ ነው። ሁልጊዜም መሐሪው እግዚአብሔር በዙፋኑ ላይ ነው። «አቤቱ፤ ወደ አንተ መልሰን አኛም አንመሰላለን፤ ዘመናችንን አንደ ቀድሞ አድሰ» (5:21)።

ምዕራፍ 26:-

ትንቢተ ሕዝቅኤል

ጸሐፊው፡- የቡዝ ልጅ ካህን ሕዝቅኤል ነው። ጥሪ የደረሰው ከምርኮኞች መካከል በከሰዳውያን አገር (በባቢሎን) ሆኖ ነበር (1:1-3)። ተማርከው ወደ ባቢሎን ሰተወሰዱት በመካከላቸው ሆኖ የተናገረው ትንቢት ነው። ኤርምያስ በይሁዳ ሆኖ ሲያገለግል ሕዝቅኤል በባቢሎን ነበር። እንደ ኤርምያስ ሁሉ ሕዝቅኤልም ካህን ነበር።

የተጻፈበት ጊዜ፡- 592-570 ዓ.ዓ.።

የመጽሐፉ ስያሜ፡- በጸሐፊው በሕዝቅኤል ነው።

ዋና ሰዎች፡- ሕዝቅኤል⁶⁸።

ዋና ሀሳብ፡- በይሁዳ ላይ ስለሚመጣው ፍርድና ከዚያ በኋላ ስለሚኖረው የመታደስ ተስፋና አዲስ ኪዳን ነው። የእግዚአብሔር ክብር ይህን ይፈጽማል።

ተደጋጋሚ ቃል/ ሐረግ፡- «እኔ አምላክ እንደሆንኩ ታውቃላችሁ» ወይም «እኔ አምላክ እንደሆንኩ ያውቃሉ» 72 ጊዜ፤ «የእግዚአብሔር ቃል መጣ» 60 ጊዜ፤ «ቅዱስ» 47 ጊዜ፤ የእግዚአብሔር ክብር 10 ጊዜ፤ «ጠላት ሆኑባቸዋልሁ» 100 ጊዜ። መንፈስ ቅዱስ 14 ጊዜ ተጠቅሶአል (ለምሳሌ 2:2፤ 3:12፤ 14:24፤ 8:3፤ 11:1-2፤ 5፤ 24(2)፤ 36:27፤ 37:1፤ 14፤ 39:29፤ 43:5)፤ እግዚአብሔር ሕዝቅኤልን ሲጠራው 93 ጊዜ ያህል (የሰው ልጅ) ብሎታል።

ቁልፍ ጥቅሶች፡-

- ♦ ኃጢአትን የምትሠራ ነፍስ እርስዋ ትሞታለች፤ ልጅ የአባቱን ኃጢአት አይሸክምም፤ አባትም የልጁን ኃጢአት አይሸክምም፤ የጻድቁ ጽድቅ በራሱ ላይ ይሆናል፤ የኃጢአተኛውም ኃጢአት በራሱ ላይ ይሆናል... በውኑ ኃጢአተኛ ይሞት ዘንድ እፈቅዳለሁን? ይላል ጌታ እግዚአብሔር፤ ከመንገዱ ስለመለስና በሕይወት ይኖር ዘንድ አይደለምን? (18:20-23)።

⁶⁸ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ሕዝቅኤል የተገደለው በፈረስ ተጎትቶ ወይም አንገቱ ተቆጦ እንደነበር ከማቴ 23:29-31፤ ሉቃ 11:47-47፤ ሐዋ 7:52 ጋር በማዛመድ ይገልጻል።

- ♦ «ቅጥርን የሚጠግንን ምድሪቱንም እንዳለጠፋት በፈረሰበት በኩል በፊቱ የሚቆምላትን ሰው በመካከላቸው ፈለግሁ፤ ነገር ግን አላገኘሁም» (22:30)።
- ♦ «እርሱም እንዲህ አለኝ፡ በእነዚህ አጥንቶች ላይ ትንቢት ተናገር እንዲህም በላቸው። እናንተ የደረቃችሁ አጥንቶች ሆይ፤ የእግዚአብሔርን ቃል ሰሙ። ጌታ እግዚአብሔር ስእነዚህ አጥንቶች እንዲህ ይላል። እነሆ፤ ትንፋሽን አገባባችኋለሁ በሕይወትም ትኖራላችሁ» (37:4-5)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- መጽሐፉ እንደ ትንቢተ ዳንኤልና የዮሐንስ ራእይ በርካታ ምሳሌያዊና ሰዕላዊ (አፖካሊፕቲክ⁶⁹ የሆኑ) አገላለጾች ያሉት በመሆኑ በቀላሉ ስመረዳትና ስመተረጎም ያስቸግራል። ሆኖም መጽሐፉን በአራት በመክፈል እንደሚከተለው ማየት ይቻላል።

1. የእግዚአብሔር ክብር (1-3)
2. በኢየሩሳሌም ላይ የተነገሩ ትንቢቶች (4-24)
3. በሕሕዛብ ላይ ፍርድ (25-32)
4. በሕዝቡ ላይ የሚመጣ በረከት ወይም ተሐድሶ (33-48)

1. የእግዚአብሔር ክብር፡ መጽሐፉ ብዙ ሥዕላዊ አገላለጾች (ትንቢታዊ ራዕዮች) አሉት። ሕዝቅኤል ሰማይ ተከፍቶ አይቆይም፤ የእግዚአብሔር ክብር ተገልጦ በራእይ ተመልክቶአል። ስለ እግዚአብሔር ክብር በመጽሐፉ ውስጥ በተደጋጋሚ ተገልጿል። ናቡከደነጾር ለሁለተኛ ጊዜ (በ597 ዓ.ዓ) ይሁዳን ሲማርክ ሕዝቅኤል ወደ ባቢሎን ታሰሮ ተወሰደ (1:1-2፤ 33:21)። ዕድሜው 25 ዓመት ያህል እንደነበረ ይገመታል። በባቢሎን ቴልኢብ በተባለ ሰፈር የራሱ መኖሪያ ነበረው (3:15፤ 3:24)። በቤቱም ስብሰባ ይደረግ ነበር (8:1፤ 14:1፤ 20:1)። ሕዝቅኤል የሚያስጠነቅቅ ጉበኛ (ጠባቂ) እንዲሆን ተጠራ (3:16-

⁶⁹ አፖካሊፕቲክ "The word apocalypse is a Greek word meaning "revelation." Therefore, apocalyptic literature is a special kind of writing that ...reveal certain mysteries about heaven and earth, humankind and God, angels and demons, the life of the world today, and the world to come". Nelson's Illustrated Bible Dictionary, (1986). Thomas Nelson Publishers.

27)። ኢየሩሳሌም በባቢሎን ስትከበብ በእግዚአብሔር ዲዳ የተደረገ ይህ ነቢይ (3:26-27) መናገር የጀመረው በባቢሎን ከተማረከች ከሁለት ዓመታት ያህል በኋላ ነው (24:27)።

2. በኢየሩሳሌም ላይ የተነገሩ ትንቢቶች። ሕዝቅኤል በራእይ ወደ ኢየሩሳሌም ተወሰደ (8:3)። በቤተ መቅደሱ ውስጥ ጣዖት አምልኮ (8:5፤10)፤ ጸሐይ አምልኮ (8:16) ተመሰከተ። ሕዝቅኤል ለአስራሴል ቤት ምልክት ነበር (12:6)። በምልክት ብዙ አስተምሮአል። ለምሳሌ በግራ ጎነ ተኛ ከዚያ በቀኝ ጎነ ተኛ (4:4)። ለብዙዎች መሳሰቂያ ሆኖአል። የእግዚአብሔር ክብር ከኢየሩሳሌም ተወሰደ፤ ፍርድ መምጣቱ እርግጠኛ ነው። በኢየሩሳሌም የሚገኘው ቤተ መቅደስ ይፈርሳል። በኃጢአት ምክንያት የእግዚአብሔር ቁጣ ይገለጻል። ይህ በጸሎታቸው የሚታወቁትና እግዚአብሔር ጸሎታቸውን የሰማላቸው ናህ፤ ዳንኤልና ኢዮብ (14፤14፤20) እንኳ በጸልዩም ይህ የማይቀር በእግዚአብሔር የተወሰነ ነገር ነው።

3. በእሕዛብ ላይ ፍርድ። ኢየሩሳሌም በናቡከደነፆር የተከበበችበት ቀን የተመዘገበ ነው (24:2)። ሕዝቅኤል ያገባ ሰው ነበር (24:25-28)። ሚስቱ እንደምትሞት ጠዋት ተናግሮት ማታውኑ ሞተች (24:15-18)። ምንም እንኳ ኢየሩሳሌም በኃጢአቷ ምክንያት ብትፈርስም በዙሪያዋ የነበሩ አገሮች ደግሞ ስትከበብ ባለማግዛቸው፤ በእርሷ ላይ በደረሰው ፍርድ ደስ በመሰኘታቸውና በበደላቸው እያንዳንዳቸው በተራቸው መቀጣታቸው አይቀርም።

4. በሕዝቡ ላይ የሚመጣ በረከት ወይም ተሐድሶ። ከኢየሩሳሌም መማረክና መፍረስ በኋላ (33) እግዚአብሔር ለአስራሴል እንደገና ሕይወትን እንደሚሰጣት በደረቁ አጥንቶች (37) ምሳሌ ተናገረ። የደረቁ አጥንቶች ራእይ አስራሴል በምርኮው ዘመን የነበራትን ኑሮ የሚገልጽ ምሳሌ ነው። ለሞቱ ነገሮች ሕይወት የሚሰጥ እግዚአብሔር ነው። ለምርኮኞች ነጻነት ሰጥቶ ወደ ምድራቸው የሚመልስ እርሱ ነው። ሕዝቤ ሆይ፤ መቃብራችሁን በክፈትሁ ጊዜ ከመቃብራችሁም ባወጣኋችሁ ጊዜ፤ እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ። መንፈሴንም በውስጣችሁ አሳድራሰሁ፤ እናንተም በሕይወት ትኖራላችሁ። በገዛ ምድራችሁም አኖራችኋለሁ። (37:13-14) አለ። እንዲሁም ከምርኮው ዘመን በኋላ ሰሎሞን ካሠራው ቤተ መቅደስ የሚበልጥ ቤተ መቅደስ እንደሚሠራ የእግዚአብሔርም ክብር ወደዚህ ቤተ መቅደስ እንደሚመለስ ተናገረ (40-48)።

ክርስቶስ በትንቢተ ሕዝቅኤል መጽሐፍ።
አስራሴል ኃላፊነታቸውን የተወጡ እረኞች (ሕዝ 34:11-31) ባይኖሯትም መልካሙ እረኛ ኢየሱስ ክርስቶስ (ዮሐ 10) ይመጣል። እርሱ የሚገዛ ንጉሥ (21:26-27)፤ የዳዊት ዘር (37:24-25) ነው።

ዋና ትምህርት፡-
የእግዚአብሔር ክብር። ይሁዳ የእግዚአብሔርን ምክርና ማስጠንቀቂያ ባለመስማቷ የእግዚአብሔር ክብር ደረጃ በደረጃ ከቅድስተ ቅዱሳን ተነስቶ ወደ አደባባይ ሄደ (10:4)፤ ቤተ መቅደሱንም ትቶ ወደ ምሥራቁ በር ሄደ (10:18-19)፤ ከዚያም ኢየሩሳሌምን ትቶ ሄደ (11:22)። የተሰፋው ዘመን ሲሞላ የእግዚአብሔር ክብር ወደ አዲሱ ቤተ መቅደስ ተመለሰ (43:1-5)። ክብር የእግዚአብሔር በአንድ ቦታ በሙሳት መገኘት ነው (ዘጸ 16:10፤ ኢሳ6:3)። እርሱ እንደ ቃሉ በሚመለከበት፤ ነውር የለለበት መሥዋዕት በሚቀርበበት በዚያ ይገኛል (ዘሌ 9:6፤22)። እግዚአብሔር ከጣዖታት ጋር በደባልነት አይገኝም እንዲህ ሲሆን በሕዝቅኤል ዘመን በኢየሩሳሌም እንደሆነው ሕዝብ ይሰቃል። ይህም ሕዝቦድ ይባላል (1ኛሙ 4:21)። የእግዚአብሔር ክብር ሲለቅ ሲሕዝቡ ውርደት ይከተላል።

ቁም፤ ስማ፤ ብላ፤ ሂድ። እግዚአብሔር ለሕዝቅኤል የአገልግሎት ትእዛዝ የሰጠው በግርህ ቁም (2:1)፤ የምነግርህን ስማ (2:8)፤ ይህን መጽሐፍ ብሉ (3:1)፤ ተነሥተህ ወደ አስራሴል ቤት ሃድ ቃሌንም ተናገራቸው (3:4) በማለት ነው። እግዚአብሔር አገልጋዮችን የሚጠራበት መንገድ ልዩ ልዩ ነው። አብርሃምን በመናገር (ዘፍ 12)፤ የሴናን በሕልም (ዘፍ 37)፤ ሙሴን በማነደው ቁጥቋጦ ውስጥ በድምጽ (ዘጸ 3)፤ አሮንን በወንድሙ በሙሴ በኩል (ዘጸ 4)፤ ኢየሱን በሙሴ በኩል (ዘጸ 17)፤ ጌዳዮንን በመልአኩ በኩል (መሳ 6)፤ ሳሙኤልን በድምጽ (1ኛሙ 3)፤ ዳዊትን በሳሙኤል በኩል (1ኛሙ 16)፤ አሳይያስን በድምጽ (ኢሳ 6:6-9)፤ ኤርምያስን በድምጽ (ኤር 1)፤ ሕዝቅኤልን በድምጽ (2:1-3) ነበር። የነቢይ አገልግሎት ሰዎች በሰሙ ወደም ባይሰሙ (2:5) ከእግዚአብሔር ትክክለኛውን መልእክት በመቀበል፤ ቃሉን በማጥናት (በመብላት) መልእክቱን ማድረስ ነው። የመልእክቱ ምንጭ ሳኪው ራሱ እግዚአብሔር ነው። የመጽሐፍ ጥቅልል መብላት ቃሉን በቃል ከማወቅ በተጨማሪ መልእክቱን ልብ ማለት፤ ማገናዘብ፤ ማስተዋል ነው። የሚሄድ መልእክተኛ ቃሉን የባሉ መሆን አለበት።